

SIIVEKÄS

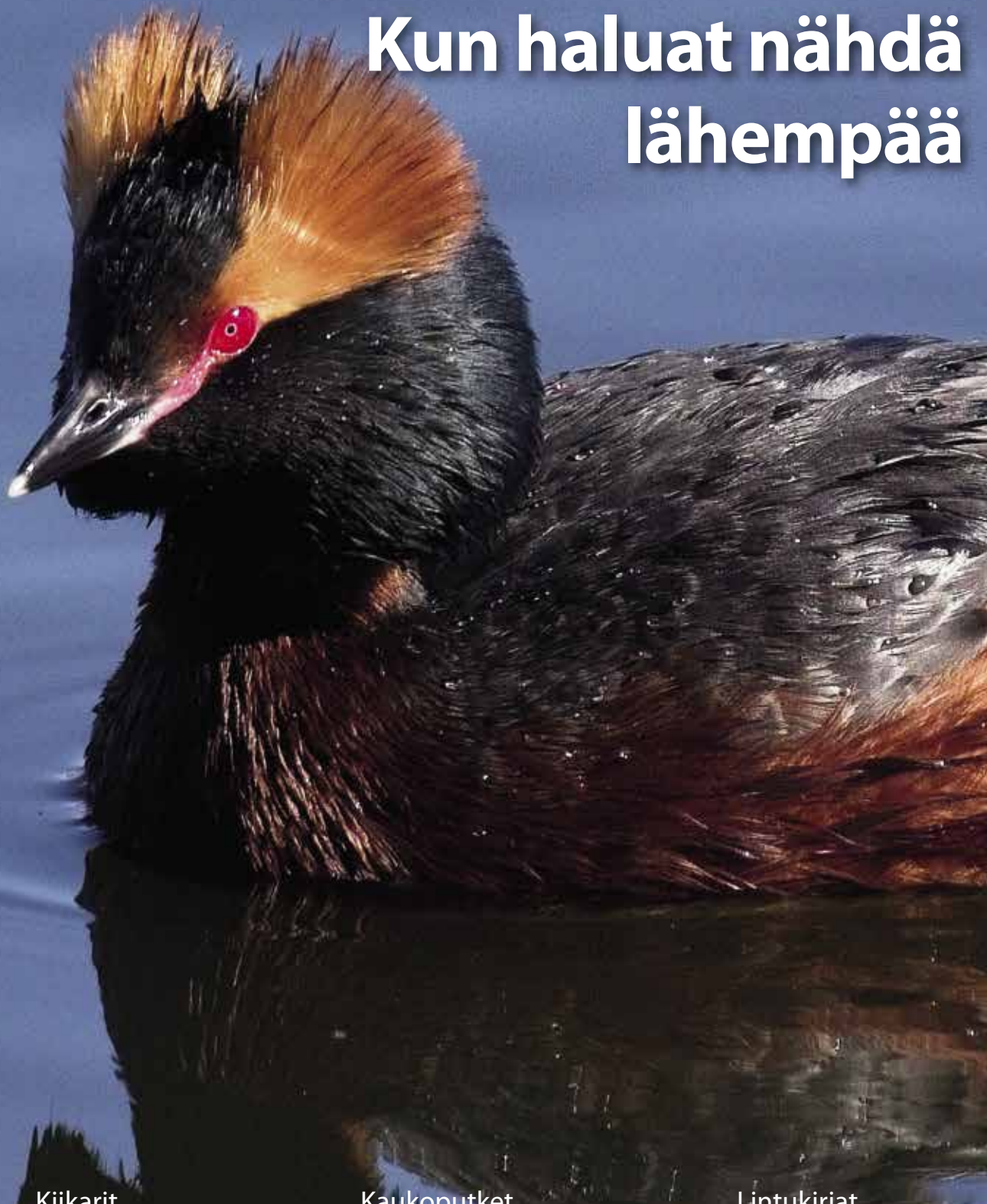
NRO 68

2019

40. VSK

Kun haluat nähdä lähempää

- OLYMPUS
- ZEISS
- Nikon
- SWAROVSKI
- opticon
- Reda
- UTZED
- Kovro
- KITE
- Manfrotto
- STEINER
- PENTAX
- MINOX
- FOCUS

Kiikarit

Kaukoputket

Lintukirjat

Meiltä löytyvät myös linnunpöntöt, ruokinat, jalustat ja muut lintuharrastusvälineet. Tule tutustumaan. Ostamalla Lintuvarusteesta tuet samalla lintujen suojelua.

BirdLife
lintuvaruste

Lintuvaruste Oy, Koetilantie 1 B 3, 00790 Helsinki
www.suomenlintuvaruste.com,
lintuvaruste@birdlife.fi, p. 09-386 7856

Pulmunen.
JORMA IKONEN

PÄÄKIRJOITUS

Hiihtelen loivaa rinnettä kohti tunturien yläkötö. Ahkio painaa ja maailma on sinivalkoinen. Tuntuu kuin olisin ainoa elävä asia tuolla lumen, valkean ja kylmän kauniissa valtakunnassa. En kuitenkaan ole yksin. Seuraksi saapuu korppi. Se huutelee huvittavilla ja perinteisillä karkeammillakin äänillään kertoillen omistavansa tämän alueen. Viisautessaan se osanee erottaa, etten ole uhka, ja tyytyy lentelemään kauempana puoliskonsa kanssa. Yöllä herään teltan lähettyviltä kuuluaan riekon käkätukseen – se on selkeästi huomannut tuulen kääntyneen ja teltan oven eteen kasaantuneen lumen. Minulle sen aiheuttama lapiojumppa jää aamuun. Yön käkättäjät tervehtivät minua seuraavanakin päivänä pienten, suloisten pulmusten parveillessa porotokan jäljissä, kiivetessäni jälleen ylöspäin. Ihmisten ilmoille palaamistani tuumailee tunturi-koivikon latvuksissa valpas pieni hiiripöllö.

Tänä keväänä hiihtovaellus Kilpisjärvellä kera siivekkäiden ystävien jää hyvin todennäköisesti tekemättä. Ainoa mikä jatkaa kulkuaan rajojen sulkemisista, poikkeuslaista ja viruksista välittämättä, on luonto. Ei toki sekään aivan ”normaalin” kevään tavoin. Lumi sulaa (siellä missä sitä on), siivekkäät muuttavat ja hiirenkorvat ilmestyvät puihin – ennemmin tai myöhemmin. Ilmastonmuutos on sekoittanut kuluneen ”talven” ennätykselliseksi, ja se miten kevään ja kesän käy, jää nähtäväksi. Luonto on aivan sekaisin, mutta kevään päästö-pudotuksesta se mahtaa olla riemuissaan. Jos osa ihmisistäkin saa nyt ylimääräistä pakkolepoa, sen saa tottavie hetkeksi myös maapallomme. Linnut sen sijaan mahtavat hetken aikaa ihmetellä, kun saavat vallata taivaankannen ihan keskenään ilman moottorilla varustettuja siivekkäitä jättiläisiä.

Tätä kirjoittaessani vallalla tuntuu olevan lähinnä epäusko poikkeuslain juuri astuttua voimaan. Pohjois-Savon alueen ohjatut linturetket ja tilaisuudet on peruttu, ja tilanteen normalisoitumisesta ei vielä tiedä kukaan. Terveystään tinkimättä ja sitä jopa ylläpitääkseen voi onneksi oman lähipiirin kanssa käydä edelleen linturekillä ja kevättä havainnoimassa – monella siihen on nyt mahdollisuuksia enemmän kuin pitkään, pitkään aikaan. Monelle erityisolot tuovat lisää aikaa perheen kesken, mutta osalle ohjattujen harrastusten poisjääminen voi olla kova pala. Ohjatun, pöpöjä kuhisevan jumppasalihikoilun sijaan on kuitenkin paljon suosittelavampaa mennä pienellä porukalla terveyttä uhkuvaan lähimetsään ja lintutorneihin raitista ilmaa ahmimaan. Muistathan kuitenkin näinä erityisinä aikoina olla lainailematta omia kiikareitasi muille, ja pitää sen perisuomalaisen etäisyyden tornissakin.

Toivottavasti Siivekkään tupsahtaminen postiluukusta tuo mukavaa vaihtelua Sinun ja meidän kaikkien rajoitettuun kevääseen. Muistathan käydä tutustumassa myös uusittuihin kotisivuihimme! Palautetta lehdestä ja kotisivuista voit laittaa suoraan sähköpostilla tai vaikkapa Facebookin kautta.

Terveyttä ja ihania luontoelämyksiä toivotellen,

Piia

PS. Koska tämä kevät on haasteellinen myös yrityksille, päätimme vuorostamme auttaa meitä kauan mainoksillaan tukeneita Lintuvarustetta ja FotoFennicaa tarjoamalla tänä vuonna ilmaisen mainostilan.

SISÄLTÖ

Kannen kuva:

Tervapääsky.

MATTI HAKKARAINEN

Katso myös sivu 42.

Pääkirjoitus	3	• Petolinnut	21
Lintupaikka: Lapinjärvet.....	4	• Lokit, kyyhkyt, tikat ja varpuslinnut	24
Kunnioita kuvattavaasi.....	6	• Katsaus harvinaisuuksiin	28
Keväinen aamu kodalla.....	7	Tuusniemen kuukkelikatsaus	32
Kangaskiuru eliksenä	8	Raasion rengastusvuosi 2019	34
Pohjois-Savon lintuvuosi 2019	9	Valintojen äärellä	36
• Muuttajataulukko.....	10	Lapselle lahjaksi luonto	38
• Vesilinnut.....	13	Väritystehtävä	39
• Kahlaajat.....	16	Tornien Taesto ja Syystaesto	40
• Harmaahaikara ja merimetso.....	20	Talvipinnaralli	41
• Kanalinnut	20	Maken tarina	42

Lintupaikka: LAPINJÄRVET

Sanna Hakkarainen ja Kaarina Heiskanen

Kinnulanlahden lintutorni auringon noustessa.

Lapinjärvien lintualue kuuluu Natura-alueeseen ja kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA-alueet). Sen lajisto on muuttoaikoina hyvin runsas alueen kautta kulkevien muuttoreittien vuoksi ja monipuolisten elinympäristöjen, eritoten kosteikkojen ja keväisin niitä ympäröivien peltotulvien johdosta. Alue sijaitsee Kuopion Maaningalla. Lapinjärville pääsee kantatie 77:ltä useaa reittiä pitkin. Niiden varsilla on myös omat lintukohteensa. Siilinjärveltä tultaessa ensimmäinen reitti kulkee Keskimmäisentien kautta, jolloin samalla voi koukata Peräsuontielle sekä Siilinjärven ja Kuopion rajalla olevalle **Keskimmäiselle**. Niiden peltoaukeilla voi nähdä mm. tuulihaukkoja sekä suuria kurki- ja joutsenparvia. Keskimmäisentieltä johtaa ns. välitie länteen Lapinjärventielle, jolle pääsee myös suoraan Kinnulanlahdesta kääntymällä oikealle tieviitan mukaisesti ennen lintutornia. Järviä ympäröivän reilun 10 km mittaisen lenkin voi kiertää myös myötäpäivään, jolloin kantatieltä käännytään lintutornin jälkeen Alapitkantielle.

Kinnulanlahden lintutorni laavuineen on aivan kt 77:n vieressä. Tornista on näkymä pelloille sekä Pienelle Lapinjärvelle. Pellon poikki rantaan kulkee traktoriura. Sen päästä pellon reunaan kävellen oikealle löytyy **piilo, Kiasma**. Pelloilla on keväisin mm. töyhtöhyyppejä, rastaita sekä kuoveja. Piilon suojista voi nähdä seudulla pesiviä ruskosuohaukkoja, sorsia, nokikanoja, lokkeja ja tiiroja sekä kuulla pajusirkkuja, ruokokerttusia sekä kaulushaikaran. Toisinaan pikkutikka ja valkoselkätikkakin voivat näyttäytyä. Liikenteen melu tosin voi häiritä lintujen kuulemista varsinkin tornissa havainnoidessa. Tien toisella puolella on huoltoasema sekä risteyksessä opasteet läheisen konditorian kahvilaan.

Alapitkätien varrella **Mattilan ja Hakkion** pelloilla voi nähdä muuttoaikoina hanhia ja joutsenia, tulvilla myös kahlaajia ja sorsia. Alapitkantieltä on tienviittiä oikealle Lapinjärventielle, jonka varrella on lisää peltoja ja maaseutuasutusta sekä

Lapinrannan lintulava. Lavan molemmin puolin kosteikkolahdilla sekä peltotulvilla voi nähdä paljon sorsalintuja, kahlaajia, lokkeja (Taivallahden yhdyskunta), hanhia sekä laulujoutsenia. Läheisen maatilan ympäristössä pesii myös varpusia, pikkuvarpusia, pääskyjä ja kottaraisia. Lintulavalla kaukoputki on tarpeen. Lavalta on hyvät näkymät Lapinjärvelle, missä voi levähtää jopa satojen lintujen parvia. Lapinrannan ympäristössä on havaittu erikoisuuksina mm. mustapyrstö- ja punakuiri, tundrakurmitsa, lampiviklo, heinätavi, punasotka sekä pikkujoutsen.

Lintulavalta reitti jatkuu oikealle **Pappalan** peltoaukeille, jotka ulottuvat Vesajoelle asti. Seudulla viihtyy muuttoaikoina mm. suokukkoja, joutsenia ja hanhia. Jaakko-kuivuria vastapäätä tien toisella puolen on joutomaata, jolla voi nähdä siemensyöjiä kuten tikkejä ja hemppoja. Pappalan pelloilla on havaittu harvinaisuuksista mm. viiriäinen ja ruisräikkä sekä mustahaikara kuivurilla. **Vesajoen** kosteikolla levähtää ja ruokailee runsaasti kahlaajia, sorsia sekä muita muuttolintuja. Näkymä tien toisella puolella yltyä aina Keskimmäisen peltoaukeille asti. Paikalla on havaittu mm. kotkia, arosuohaukka, musta-, valko- sekä punajalkavikloja, suopöllöjä, harmaahaika-

roita, mustapyrstökuireja, vesipääskyjä, tyllilajeja ja sirrejä.

Eteenpäin jatkettaessa kuljetaan Keskimmäiselle vievän ns. välitien risteuksen ohi ja tullaan **Merilahden** peltoaukealle. Tuttuja näkyjä ovat niin rusko- kuin sinisuohaukat sekä muuttoaukkoja mm. piekana ja muuttohaukkin. Mäen päältä on hyvät näkymät Lapinjärvelle. Merilahden pellot jatkuvat **Hyttälään** ja siitä **Talasharjun** kautta takaisin kt 77:lle. Reitin loppuosalla näkee Lapinjärven länsipään sekä Pienen Lapinjärven ruovikolle. Lapinjärvien alueella on lisäksi havaittu harvinaisuuksista mm. satakieli, luhtahuitti, mustatiira, kattohaikara, kyhmyjoutsen, harmaa-sorsa, lyhytnokkahanhi ja neitokurki.

Muita läheltä löytyviä hyviä lintupaikkoja ovat **Tavanniemen** ja **Mustavirran** seutu sekä **Tavinsalmi** ja **Ruokovirta**, lajeinaan mm. harmaa-, kaulus- ja jalo- haikarat, merikotkat ja -hanhet sekä pikkuihku. Lisäksi läheltä löytyvät **Käärme- lahden** pellot (**Joutensuo**) tavanomaisina muuttajinaan erilaiset hanhet, joutsenet, kurjet, kapustarinat sekä viime vuosien erikoisuuksina arosuohaukka, mustakaula- rastas sekä kangaskiuru. Läheisellä **Valkei- sellä** on havaittu em. monien lintulajien lisäksi myös pikkutiira.

Hakkion peltoaukeaa.

Näkymää Lapinrannan lavalta.

Laulujoutsenia Vesajoella.

Valkoposkianhia Merilahdessa.

Kunnioita kuvattavaasi

Ilkka Markkasen vinkit lintukuvauksen aloittamiseen

Sanna Hakkarainen

Sinitiainen.
ILKKA MARKKANEN

Luontokuvauksesta on nykyään tullut todella suosittu harrastus. Järjestelmäkameroiden hintojen lasku sekä käytettyjen kameroiden myynti mahdollistavat hyvien ja helppokäyttöisten välineiden ostamisen miltei kenelle tahansa. Kuvaaminen on mainio tapa oppia lisää ympäröivästä luonnosta sekä saada uusia upeita luontoelämyksiä. Vaan entäs sitten, kun netti pursuaa upeita kuvia ja tekisi mieli itsekin ottaa samanlaisia, muttei tiedä, mistä aloittaisi? Silloin kannattaa ottaa mallia kokeneemmilta. Ammattiluontokuvaaja **Jari Peltomäen** vinkit on testannut myös Kuikan luontokuvaaja **Ilkka Markkanen**, ohessa Ilkan valinnat vastuulliseen lintukuvaukseen.

Tärkeintä kaikessa luontokuvauksessa on ensin perehtyä kohteeseensa. Jos haluat kuvata lintuja, on ensisijaisen tärkeää kunnioittaa sekä ymmärtää niitä ja niiden käyttäytymistä, sillä kuvauskohdetta ei saa missään nimessä häiritä. Kyseinen sääntö pätee kaikkeen lintuharrastamiseen. Jos linnun toiminta tai lepo keskeytyy ja se joutuu pakenemaan, silloin olet mennyt liian lähelle. Pakeneminen kuluttaa aina linnun energia-varoja ja saattaa keskeyttää jotain merkityksellistä. Kauneimmat kuvatkin ovat lintujen häiriintymättömästä toiminnasta, eivät pakenevan yksilön peräpeleistä. Lintuja on siis aina lähestyttävä varoen sekä seurattava mahdollisia hermostumisen merkkejä. Eri-tyistä varovaisuutta on noudatettava jo reiviirilleen asettuneiden sekä pesivien lintujen kanssa, joiden häirintä kielletään luonnonsuojelulaissakin. Muutolla olevat yksilöt ovat aina turvallisempia kuvata. Lintutuntemus on tärkein lähtökohta kaikelle.

Piilokoju on ehdottomasti paras keino päästä lähelle. Se on lintujenkin osalta yli-

voimaisesti turvallisin tapa kuvata. Tällöin on mahdollista päästä seuraamaan lintujen luontaista käyttäytymistä. Lintuja voidaan houkuttaa kojulle ravinnon avulla, vaikka kesällä eläintarvikeliikkeistä saatavilla jauhomadoilla. Tämä toki vaatii useamman päivän ruokinnan sekä kojun paikallaan-olon, jotta linnut löytävät ja oppivat apajalle. Tällöin on kuitenkin mahdollista saada kuvattavaksi myös erikoisempia ja harvinaisempia metsälajeja. Piilokojujen lisäksi voidaan käyttää naamioverkkoa tai -vaatteita.

Talvella kojun voi puolestaan pystyttää ruokinnalle. Helpointa lintukuvauksen, aivan kuten koko lintuharrastuksenkin aloittaminen, on talvisilla piharuokinoilla. Mahdollisimman monipuolinen tarjonta houkuttelee paikalle mahdollisimman montaa eri lajia. Tikat pitävät läskistä, keltasirkut kaurasta, tiaiset auringonkukansienistä, pähkinöistä sekä talimakkaroista. Lisäksi on hyvä tarjota hiekkaa jauhin-kiviksi. Lajikirjo voi olla hyvinkin laaja satunnaiset harvinaisuudet mukaan lukien. Tiaiset tottuvat kuvaajaan varsin nopeasti, mutta närhiä ja muita arempia lintuja on helpointa päästä kuvaamaan piilokojusta käsin.

Automaattien kuvaamisen sijaan ruokinnalle voi virittää erilaisia oksia, pökölöitä ja muuta erämaahenkistä rekvisiittaa, jotta kuviin saadaan villin luonnon estetiikkaa. Keväällä voi lisäksi tarjota pesänrakennusmateriaaleja sekä laittaa kesäksi matalan laakean vesiasian tai vastaavan vesiaiheen lintujen rypypaikaksi.

Piilokojuksi käy erinomaisesti myös auto, joka on näppärä mm. peltoteiden var- silla. On tärkeää muistaa varovaisuus sekä

huomaavaisuus muita tielläliikkujia sekä pelloilleen pyrkiviä traktorikuskeja kohtaan. Kuvatessa on hyvä muistaa myös muita kohteliaisuussääntöjä, kuten olla kuvaamatta ikkunoita päin ja pyytää talon asukkaalta lupa, jos tämän piharuokintaa haluaa kuvata. Lisäksi tunnistettavissa olevia ihmisten kuvia ei saa julkaista ilman lupaa.

Kuvausvälineitä on monenlaisia, mm. kaukoputken omistaja voi hyödyntää halutessaan digiscopingia ja ostaa putkeensa kamerasovittimen. Järjestelmäkameroiden automatiikka auttaa aloittelijaa suuresti, ja hyviäkin kuvia on suhteellisen helppo saada. Mutta myös heikommilla välineillä voi pärjätä, sillä taiteellista silmää käyttäen voi saada upeita otoksia liikkeellä, väreillä sekä kontrasteilla leikkien. Lisäksi sattumallakin on sijansa. Myös kuvausretket ovat mainio ja hauska tapa oppia lisää.

On tärkeää tietää, mitä lintuja on milloin missäkin. Silloin on mahdollista välttää turhia kilometrejä. Muuttolinnuista maaliskuussa saapuvat mm. joutsenet, työttöhyypät, harmaalokit ja pulmuset, huhtikuussa kurjet ja hanhet, toukokuussa vuoroon tulevat hyönteissyöjät. Kesäkuussa voi kuunnella yölaulajia. Osa kahlaajista, kuten kuovi, lähtee silloin jo paluumatkalle etelään. Elokuussa voi nähdä mm. harmaahaikaroita. Myös syksy on erinomaista aikaa linturetkeilyyn, sillä silloin lintujen lukumäärä on suurimmillaan. Syysmuutto voi tuoda mukanaan mm. suuret määrät valkuposkianhia. Marraskuun pimeys tuo hyvää aikaa kuvien läpikäyntiin sekä käsittelyyn, ilmaisilla ohjelmilakin saa rajattua otoksia sekä säädettyä niiden sävyä, valotusta sekä terävyyttä.

Missä ne linnut luuraa?
PIIA RATAVA

Keväinen aamu kodalla

Piia Ratava

Iloinen pulpatus kuuluu metsän kätköistä, kun hipsimme Sannan kanssa kohti Uppo-Nallen metsäeskaria. Monta pientä innokasta esikoululaista hymyilee kilpaa kevään auringon kanssa, kun ohjaajat toivottavat meidät tervetulleiksi.

Aurinkoinen aamu alkaa muistuttelella mieliin suosituiksi tulleiden lintukorttien ja muistipelin avulla tuttuja lajeja. Lapset tietävätkin jo paljon entuudestaan, ja muisti yllättää jälleen kerran – mukaan täytyy pian ottaa myös ei-joka-pihan lajeja haastavuuden lisäämiseksi. Seuraavaksi siirrytään kiikarien käyttöopastukseen, joi- ta ilahduttavan monella on mukana omasta takaa. Mukana tuomamme äännelevät pehmo- linnut pääsevät pienten käsien hoidettavaksi ja pian myös keikkumaan lähipuiden oksille ja mättäille. Niihin harjoitellaan kiikaroimista ja lajintunnistusta. Onneksi kuusien latvoihin ilmaantuu pari oikeaakin lajitoveria tarkkailtavaksi.

Seuraavaksi onkin lasten ja ohjaajien vuoro viedä meidät kävelyllä omaan, ihas- tuttavaan lähimetsäänsä. Sieltä löytyy pal-

jon kaunista katseltavaa ja kuunneltavaa. Pyy on heille tuttu naapuri, ja sen äänen lapset ovatkin jo oppineet tuntemaan. Metsässä tehdään pari liikunnallista lintu-

leikkiä, ja kuullaan pyyn sijaan mm. til- talttia ja hippiäistä. Aika palata kodalle lounastelemaan. Kiitos Uppo-Nallen metsäesikoululle kyläilykutsusta!

Lintu näkyvässä!
PIIA RATAVA

Kangaskiuru eliksenä

Kaarina Heiskanen

Selailin lintukirjaa. Yhä uudelleen silmäni pysähtyivät kangaskiuruun, sillä havaintoja oli ilmoitettu Tiiraan Savostakin. Lintu on vaatimattoman näköinen. Pitkien leveiden silmäkulmien yhdistyminen niskassa on hauskan näköinen. Musta-valkea laikku siiventaipessa on hyvä tuntomerkki lyhyen pyrstön ohella.

Ajelin huhtikuun räntäsateessa Hyttilän kautta koukaten kotiin päin, kun pellon viereltä lähti pieni lintu lentoon. Jarrutin ja yllättäen lintu laskeutuikin autoni eteen. Otin hätäisesti kiikarit ja kameran käteen, mutten ehtinyt saada kumpaakaan silmilleni, kun lintu lähti jo lentoon. Voi harmi! Olisiko se voinut olla kangaskiuru vai oliko se vain toiveajattelua?! Pari päivää aiemmin kangaskiuru oli Tiiran mukaan havaittu Vesajoella!

Pari viikkoa myöhemmin aamurutiinien jälkeen lähdin tuttuun tapaan luontoon. Tiltalti lauloi edellispäivän tapaan. Pyöräilin upeassa keväätaamussa Käärmelahteen. Pelloilla havaitsin niittykirvisiä ja kapustarintoja.

Kävin Repomäellä katsomassa kevään tilannetta. (Vastaan tuli naapurin rouva koiraansa ulkoiluttaen, kuten monena aamuna milloin missäkin lähiseudulla liikkuessamme. Juttelimme taas tuokion. Opetin hänelle laulu- ja mustarastaan laulun eron laulua kuunnellessamme.) Huomasin variksenmarjan kukkivan, mutta pienellä rämeellä vaivero oli vielä nupulla, eikä korvasienenkään alkua näkynyt.

Soramontulta kuului voimakasta linnun laulua. Menin varovasti lähemmäksi ja lopulta keskelle monttua. Ihmettelin tovin, kun en nähnyt lintua, mutta ääni kuului selvästi. En osannut edes paikantaa, missä se laulaa!

Yllättäen Markkasen Ilkka soitti kysellen ajoreittiä Valkeiselle punasotkien toivossa. Kerroin ajo-ohjeet ja totesin olevani lähellä soramontulla, jossa laulaa minulle outo lintu, jota en näe enkä tunne! Ilkka oli jo lähellä ja aikoi tulla katsomaan. Arveli kangaskiuruksi ja laulavan niin korkealla, ettei sitä taho nähdä...

Etsin kännystäni heti kangaskiurun lauluäänen ja totesin, tämä se on! Samassa Ilkka oli paikalla ja varmisti lajin. Pian näimme linnun laskeutuvan alemmaksi. Matti Pirskanen ja Jaakko Kettunen tulivat pian myös paikalle. Pikkutylli ja sitruunaperhonenkin lentelivät montulla. Ilkka kuvasi.

Voi, miten huikea tapaus! Sain onnittelut löydöstä ja Ilkka kiitokset tunnustuksesta! Miehet jäivät montulle ihailemaan voimakasta soidinlaulua, kun lähdin jatkamaan Valkeiselle. Sipulipellon reunalla näin kevään ensimmäisen neitoperhosen ja tiellä useita tyttöperhosia.

Ei näkynyt punasotkaa Valkeisella, mutta kaulushaikaran puhalluksia kuulin kahdesta eri suunnasta. Kotiin palattuani poika palasi koulusta t-paita yllään sortsisillaan. Lämpötila oli noussut aamun +5 asteesta hellelukemiin +25,9 astetta, vaikka oli 24. huhtikuuta 2019.

Pohjois-Savon lintuvuosi 2019

Eelis Rissanen

Lintuvuoden 2019 osalta katsauksessa käsitellään vain ne lajit, joiden esiintymisen osalta on selkeästi kommentoitavaa. Tavoite on kirjoittaa muista lajeista koosteita pidemmältä ajanjaksolta. Peruslajien osalta yölaulajat käsitellään vuoden 2019 osalta seuraavassa Siivekkäässä.

Alkuvuosi 2019 tammi-helmikuussa oli normaalin talvinen. Tammikuussa oli kylmiä pakkasjaksoja. Luntakin satoi normaalisti. Maaliskuu oli normaalia lämpimämpi ja lunta satoi normaalia vähemmän. Lumi alkoi sulaa loppukuuta kohti melkoista vauhtia. Huhtikuun alussa oli normaalia lämpimämpää ja koko huhtikuu jatkui samanlaisena. Alkukevään saapujat tulivatkin reilusti normaalia etuajassa ja huhtikuun lopulla oli jo saapunut paljon hyönteissyöjiä. Päämuutot menivät isojen lintujen osalta pikkuhiljaa, joten päämuutot ja kerääntymät olivat verrattain vaatimattomia. Toukokuun alku alkoi viileänä ja lunta satoi lähes parikymmentä senttiä. Lumi pysyi vajaan viikon ja oli jo saapuneille muuttolinnoille melkoinen haaste. Lintuja kertyikin yksittäisille ruokintapaikoille jopa satamäärin. Toukokuun puolenvälin tienoo oli lämmin ja loppukuuksi viileni jälleen. Toukokuun saapujat tulivat aika lailla normaalin aikaan.

Kesäkuun alku oli viileä, mutta lämpeni nopeasti. Kesä oli tavanomaisen lämmin aina elokuun loppuun saakka. Sademäärät olivat normaaleja. Syksy oli normaalia lämpimämpi aina syyskuun loppupuolelle saakka. Sen jälkeen kylmeni reilusti. Syysmuutto eteni normaalia aikataulua. Lokakuussa oli pakkasjaksoja ja satoi myös lunta. Järvetkin jäätyivät osittain, mutta isommat järvet pysyivät sulina. Marraskuun alku oli vielä kylmää, mutta sen jälkeen lämpeni ja lumet sulivat käytännössä kokonaan pois. Sulapaikat laajenivat, mutta pienemmät järvet ja lammet pysyivät jäässä. Marraskuun lopulla talvi vahvasti otetaan uudelleen, jolloin kylmeni ja satoi lunta. Tätä jatkui joulukuun alkuun saakka. Loppuvuonna lämpötilat vaihtelivat nollan molemmin puolin. Lumen määrä pysyi vähäisenä, koska osa sateista tuli vesisateina. Järvet jäätyivät pikkuhiljaa, mutta isommilla järville joitakin sulapaikkoja oli vielä auki aina vuodenvaihteeseen saakka.

Eri lajien kohdalla käydään läpi olennaisimmat lintuvuoden asiat. Katsauksen luettavuuden takia osio on jaettu erilaisiin ryhmiin. Kevään ensimmäisistä ja syksyn viimeisistä muuttajista löytyy myös taulukko. Kämpysato oli niukka, jonka takia käpylintuja ja tikkoja näkyi niukasti. Pihlajanmarjoja oli paikoin runsaasti, mutta ne loppuivat nopeasti, koska luonnonmarjoja oli todella vähän. Valkoposkikihantia näkyi yllättäen enemmän keväällä kuin syksyllä. Pohjansirkku oli syksyllä poikkeuksellisen runsas. Vuoden aikana ei tullut yllättäen yhtään havista pulmussirristä ja peltosirkusta.

Katsaukset perustuvat pelkästään lintutietopalvelu Tiiran havaintoihin. Vuonna 2019 Tiiraan syötettiin 30998 havaintoa. Havaintojen määrä on samaa suuruusluokkaa edellisen vuoden kanssa. Tämä on kuitenkin selkeästi vähemmän kuin vuosina 2012–2017.

Havaintojen osalta käytetään tuttuja lyhenteitä, jotka on listattu lyhennelaatikkoon. Kuntalyhenteet ovat myöskin jo aiempina vuosina standardoidut, joissa on otettu huomioon kuntaliitokset. Vuoden 2019 alusta ei tapahtunut uusia kuntaliitoksia Pohjois-Savossa.

Käytetyt lyhenteet

k	koiras
n	naaras
1 kn	1 koiras ja 1 naaras
p	paikallinen
m	muuttava eli matkalennossa
N	lennossa pohjoiseen
S	lennossa etelään
E	lennossa itään
W	lennossa länteen (väli-ilmansuunnat vastaavasti)
kiert.	kiertelevä
Ä	laulava tai soidinääntelevä
Än	laulava ja nähty
ä	muuten ääntelevä, äänihavainto
n-puk	naaraspukuinen
jp	juhlapuku
tp	talvipuku
vp	vaihtopuku
pull	untuvapoikanen
juv	1. täydellinen puku
ad	aikuispuku
1kv	samana vuonna syntynyt lintu
2kv	edellisenä vuonna syntynyt lintu
yks.	yksilö, yksilöä
a	parvi; a5 = viiden parvi 5a = viisi parvea 100 m (5a) = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
us	useita
A/B	lajilleen määrittämätön hanhi
Anser	lajilleen määrittämätön harmaahanhilaji
Branta	Branta-suvun hanhi

Käytetyt kuntalyhenteet

Iis	Iisalmi	Rva	Rautavaara
Kaa	Kaavi	Sii	Siilinjärvi
Kei	Keitele	Son	Sonkajärvi
Kiu	Kiuruvesi	Suo	Suonenjoki
Kuo	Kuopio	Ter	Tervo
Lap	Lapinlahti	Tuu	Tuusniemi
Lep	Leppävirta	Var	Varkaus
Pie	Pielavesi	Ves	Vesanto
Rau	Rautalampi	Vie	Vieremä

MUUTTAJATAULUKKO 2019

Eelis Rissanen, Aarne Hagman

Taulukkoon on koottu vuodelta 2019 ensimmäiset ja viimeiset muuttajat yleisimmistä lajeista. Harvinaisimmat lajit käsitellään omassa katsauksessaan. Muuttajista on selkeyden vuoksi merkitty vain yksi päivämäärä sekä havaintokunta (tai kunnat). Mikäli laji on havaittu vähintään neljässä paikassa ensimmäisenä havaintopäivänä, on taulukkoon merkitty eri puolilla. Taulukosta puuttuvat seuraavat lajit: laulujoutsen, sinisorsa, telkkä, isokoskelo, kanahaukka, varpushaukka, isolepinkäinen, mustarastas, räkättirastas, peippo, tikli ja vihervarpunen sekä yllättäen myös merikotka. Näiden lajien osalta muuton kulkua on hankala hahmottaa.

Merimetsot. MARKKU UKKONEN

* Saapumis- tai myöhäisyysennätys
 ** kevään viimeinen ja syksyn ensimmäinen
 ## muuton alkua tai loppua ei voitu määrittää

pikkujoutsen	14.4.	Sii	13.10.	Kuo
metsähanhi	30.3.	Kuo	27.10.	Iis
lyhytnokkahanhi	14.4.	Kuo	23.9.	Kuo
tundrahanhi	15.4.	Kuo	20.10.	Kuo, Sii
merihanhi	25.3.	Kuo	21.8.	Sii
kanadanhanhi	25.3.	Kuo	23.10.	Kuo
valkoposkihanhi	17.4.	Ves	26.10.	Vrk
sepelhanhi	20.5.	Kuo	19.10.	Vrk
ristisorsa	7.5.	Kuo	ei syyshavaintoja	
haapana	6.4.	Vrk	29.10.	Rau
harmaasorsa	22.4.	Sii	12.10.	Sii
tavi	7.4.	Kuo, Sii	26.10.	Vrk
jouhisorsa	16.4.	Kuo	20.10.	Sii
heinätavi	18.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
lapasorsa	19.4.	Kuo	8.10.	Kuo
punasotka	17.4.	Kuo	24.7.	Iis
tukkasotka	3.4.	Vrk	26.11.	Sii
lapasotka	18.5.	Kuo	2.12.	Sii
alli	7.5.	Kuo	7.12.	Kuo
mustalintu	19.4.	Kuo	7.12.	Kuo
pilkkasiipi	15.5.	Kuo	8.12.	Sii
uivelo	7.4.	Kuo	31.10.	Sii
tukkakoskelo	23.4.	Suo, Vrk	30.11.	Kuo
kaakkuri	20.4.	Suo, Vrk	29.10.	Lap
kuikka	17.4.	Vrk	8.12.	Kuo
silkkiuikku	4.4.	Vrk	20.12.	Kuo
härkälintu	22.4.	Kuo	28.11.	Sii
mustakurkku-uikku	25.4.	Kei, Lap	23.10.	Sii
merimetso	3.4.	Vrk	22.10	Vrk
kaulushaikara	31.3.	Iis	31.8.	Kei
jalohaikara	1.5.	Kei	25.9.	Kuo
harmaahaikara	4.4.	Vrk	31.10.	Kuo

mehiläishaukka	15.5.	Suo	25.9.	Pie
haarahaukka	29.4.	Vrk	31.8.	Kuo
ruskosuohaukka	5.4.	Sii	22.9.	Kuo
sinisuohaukka	31.3.	Lap	10.10.	Kuo
arosuohaukka	19.4.	Vrk	17.9.	Kuo
hiirihaukka	21.3.	Sii	5.10.	Kaa
piekana	30.3.	Rau	27.10.	Sii
maakotka	13.3.	Lep	27.11.	Kuo
sääksi	5.4.	Suo	26.9.	Rau
tuulihaukka	21.3.	Vrk	12.10.	Iis
ampuhaukka	30.3.	Lep	1.11.	Sii
nuolihaukka	19.4.	Kuo	21.9.	Kuo, Sii
muuttohaukka	17.4.	Suo	3.10.	Kuo
luhtakana	26.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
luhtahuitti	11.5.	Kuo	24.7.	Kuo
ruisrääkkä	18.5.	Kuo	19.8.	Suo
nokikana	6.4.	Iis	29.8.	Kuo
kurki	30.3.	Lap	5.10.	Kuo
meriharakka	6.4.	Vrk	24.8.	Kuo
pikkutylli	21.4.	Sii	22.9.	Sii
tylli	5.4.	Sii	7.10.	Sii
kapustarinta	14.4.	Sii	2.10.	Kuo
tundrakurmitsa	26.5.	Son	2.10.	Kuo
töyhtöhyppä	19.3.	Kaa, Sii, Tuu	10.10.	Kuo
pikkusirri	22.5.	Sii	12.9.	Sii
lapinsirri	11.5.	Sii	19.8.	Sii
kuovisirri	ei kevähavaintoja		12.9.	Sii
suosirri	12.5.	Sii	1.10.	Sii
jänkäsirriäinen	23.5.	Sii	ei syyshavaintoja	
suokukko	22.4.	Rau	2.9.	Kuo
jänkäkurppa	8.4.	Sii	ei syyshavaintoja	
taivaanvuohi	6.4.	Lap	11.10.	Sii
lehtokurppa	9.3.*	Iis	26.10.	Pie
mustapyrstökuiri	27.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	
punakuiri	9.5.	Iis	ei syyshavaintoja	
pikkukuovi	21.4.	Sii	4.8.	Kuo
kuovi	14.4.	Kuo, Lap	19.9.	Kuo
mustaviklo	27.4.	Iis	22.8.	Sii
punajalkaviklo	14.4.	Kuo	14.8.	Kuo
valkoviklo	19.4.	Iis, Vrk	8.9.	Rau
metsäviklo	7.4.	Kuo	4.9.	Vie
liro	22.4.	Kaa	22.8.	Kuo
rantasipi	22.4.	Kei	10.9.	Kuo
karikukko	12.5.	Sii	ei syyshavaintoja	
vesipääsky	21.5.	Kuo	ei syyshavaintoja	
pikkulokki	24.4.	Kuo	20.8.	Lap
naurulokki	2.4.	Vrk	6.10.	Lap
kalalokki	30.3.	Kiu, Kuo	16.12.	Kuo
selkälokki	21.3.	Kuo	10.10.	Lep
harmaalokki	18.2.	Vrk	23.12.	Rau
merilokki	11.3.	Vrk	3.11.	Iis
kalatiira	20.4.	Vrk	18.8.	Ter
uuttukyyhky	2.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	Kuo
sepelkyyhky	22.3.	Kuo	15.11.	Rau
käki	2.5.	Sii	16.9.	Vrk
sarvipöllö	ei kevähavaintoja		6.9.	Kuo
suopöllö	14.4.	Kuo	ei syyshavaintoja	Kuo
tervapääsky	15.5.	Kuo	31.8.	Sii

käenpiika	25.4.	Kuo	3.8.	Sii
kangaskiuru	2.4.	Suo	28.11.	Kuo
kiuru	22.3.	Lap	20.10.	Iis
tunturikiuru	8.4.	Kuo	15.10.	Rvr
törmäpääsky	6.5.	Kuo	3.9.	Kuo
haarapääsky	20.4.	Kuo	15.10.	Rau
räystäspääsky	25.4.	Suo	17.9.	Kaa
metsäkirvinen	21.4.	Lap	18.9.	Rau
niittykirvinen	3.4.	Suo	24.10.	Tuu
lapinkirvinen	17.5.	Sii	14.9.	Sii
keltavästäräkki	28.4.	Suo	14.9.	Kaa
västäräkki	2.4.	Lap	27.10	Kei
koskikara**	14.4.	Vrk	15.10	Rau
peukaloinen	31.3.	Kuo	12.11.	Lep
rautiainen	4.4.	Kiu	30.9.	Sii
punarinta	26.3	Vjä	18.11.	Kuo
satakieli	20.5.	Kuo, Sii, Vrk	ei syyshavaintoja	
sinirinta	8.5.	Vie	11.9.	Kuo
leppälintu	30.4.	Sii, Suo	18.10	Vrk
pensastasku	29.4.	Kiu	18.9.	Kei
kivitasku	22.4.	Kuo	2.10.	Pie
sepelrastas	25.4.	Ter	ei syyshavaintoja	
laulurastas	10.4.	Kuo	13.11.	Sii
punakylkirastas	7.4.	eri puolilla	2.12.	Vrk
kulorastas	30.3.	Sii	16.11.	Kuo
pensassirkkalintu	6.6.	Kuo	18.7.	Kuo, Tuu
viitasirkkalintu	15.6.	Lep	11.7.	Kei
ruokokerttunen	11.5.	Kuo	22.9.	Sii
luhtakerttunen	9.6.	Kuo	10.9.	Rau
viitakerttunen	18.5.	Tuu	25.7.	Kuo
kultarinta	20.5.	Kuo	29.6.	Iis
mustapääkerttu	25.4.	Sii	22.12.	Kuo
lehtokerttu	15.5.	Lep	7.9.	Rau
hernekerttu	1.5.	Ves	20.9.	Sii
pensaskerttu	12.5.	Kuo	8.9.	Kuo
idänuunilintu	16.5.	Kuo	26.7.	Kuo, Sii
sirittäjä	26.4.	Lep	22.8.	Sii
tiltalti	20.4.	Kuo	30.10.	Vrk
pajulintu	25.4.	Sii	25.9.	Rau
harmaasiippo	15.5.	Kaa, Kuo, Suo	17.10.	Vrk
pikkusiippo	7.5.	Kuo	28.8.	Tuu
kirjosieppo	26.4.	Lap	21.8.	Lap, Lep
kuhankeittäjä	29.5.	Kuo	28.6.	Kuo
pikkulepinkäinen	21.5.	Kuo	2.10	Lap
mustavaris	11.2.	Kuo	ei syyshavaintoja	
kottarainen	17.3.	Kuo	15.12.	Kuo
järripeippo	31.3.	Lap	25.12.	Ter
hemppo	21.3.	Kuo	10.10.	Kaa
punavarpunen	11.5.	Lep	10.8.	Kuo
lapinsirkku	8.4.	Sii	8.9.	Kuo
pulmunen	16.2.	Kuo	2.11.	Kaa
pohjansirkku	12.4.	Kuo	21.9.	Sii
pajusirkku	4.4.	Suo	10.10.	Sii

Pikkujoutsen ja laulujoutsenet.
ILKKA MARKKANEN

VESILINNUT

Jyrki Uotila

JOUTSENET JA HANHET

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Joulukuun puolivälissä havaittiin vielä kahdesti muuttolennessa: 11.12. Rau Kiesimä 4 WSW ja 21.12. Iis Peltosalmi 3 S-W. Kevätmuutolla lepäilijäparvet jäivät alle kahdensadan, mutta syksyllä Maaningan Merirannassa oli sentään kunnon pohi-
nää: 15.10. 580 p.

Metsähanhi *Anser fabalis*

Kevään suurimmat lepäilijälukemat tulivat totutusti Maaningalta: 17.4. Lapinranta 400 p ja 20.4. Patajärven S-pää niinikään 400 p. 25.5. Lep Kirjalassa nähtiin emot 3 poikasen kanssa.

Merihanhi *Anser anser*

Maaningalla nähtiin 15.6. emot 5 poikasen kanssa. Lisäksi kaksi muuta reviiriä Maaningan järvillä.

Tundrahanhi *Anser albifrons*

Keväthavaintoja kertyi lähes 100 ja yli puolet Maaningan ulkopuolelta. Suurin lepäilijäjengi 6.5. Kuo Lapinranta 94 p. Syksyiltä ilmoituksia kertyi noin 150 yksilöstä.

Sepelhanhi *Branta bernicla*

Toukokuun lopussa nähtiin vapo-parvissa 8 muuttavaa sepelhanhea. Keskikesän kummajaisena 17.6. Tuu Pajusalmissa kahden vapon kanssa liikkunut sepelhanhi. Syksyllä havaittiin noin 180 sepelhanhea, joista 145 meni samassa parvessa 17.10. Kuo Puutossalmella.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Keväällä paikallisia vapoja nähtiin lähes 3000 yksilöä, joista puolet (1500) oleili Kuo Lapinjärven ympäristössä 26.5. Lisäksi Rau Ala-Luostalla oli 13.5. 400 p. Toukokuussa muuttajia nähtiin ihan syksyn

malliin eli runsaat 15000 ja paras päivä oli 25.5. jolloin muutti kaikkiaan 6926 vapoja ja noin 2000 lajilleen määrittämätöntä hanhea. Parhaat vapokuitit olivat: Rau Hanhitaipale 2000 m, Tuu Tuusmäki 1800 m ja Kuo Ruokonientie 1556m (11a). Kesällä nähtiin 2 poikuetta (Kuo ja Tuu). Syksy meni sitten rauhallisemmin. Lepäilijöitä nähtiin noin 3000 ja Kiu Ponginperä 345 p, Kuo Käärmelahti 600 p, Kuo Riistavesi 350 p ja Sii Raasio 400 p olivat vetovoimaisimmat paikat. Muuttosummakin jäi vaatimattomasti alle kymppitonnin ja vain kaksi yli tonnin vapomuuttoa ilmoitettiin: 17.9. Kaa Sivakkavuori 1239 m ja 2.10. Kaa Miettälänmäki 1480 (10 a) vapoja ja 1560 (5a) määrittämätöntä hanhea.

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Keväällä Kuo Etelä-Kallavedeltä löytyi kaksi pesää, toisessa oli 5 munaa ja toista haudottiin.

Punasotka.
HEIKKI RANTA

SORSAT

Haapana *Anas penelope*

Kevään messevin keräntymä jäi alle neljänsadan: 5.5. Kuo Lapinranta 370 p.

Tavi *Anas crecca*

Tavin osalta kevään lepäilijämassat jäivät alle puoleen edellisvuodesta ja 175 p 6.5. Kuo Palonurmella oli suurin ynnäys. Loppuvuonna tavattiin muutama myöhästelijä: 30.11. Kuo Särkiniemi 1 p, 1.12.–12.12. Suo Petsamo 1 p ja 27.12.–2.1. Kuo Nilsia 1 p.

Heinätavi *Anas querquedula*

Kevään yksilömäärä tavanomaiset 40, eikä ainuttakaan syyshavaintoa.

Punasotka *Aythya ferina*

Kevään yksilömäärä edellisvuoden tasolla (n. 30). Nyt sentään nähtiin kesälläkin: 30.6. Iis Iso-Ahmo 1 n ja 24.7. Iis Iso-Ahmo 2 p.

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Muutama talvihavainto. Edellistalvelta 12.12. Kuo Puutossalmi 1 p ja 16.12. Rau Tyyrinvirta 1 p. Tänä talvena Suo Petsamossa sotka oli paikalla vielä 6.1.2020.

Lapasotka *Aythya marila*

Keväältä 3 kuittausta: 18.5. Kuo Suvasvesi 1/ p, 20.5 Kuo Suvasvesi 3/2 p ja 21.5. Kuo Ritoniemi 3/2 p. Syksyllä havaittiin noin 40 yksilöä, joista viimeisin viihtyi Sii Siltasalmissa 2.12. asti.

Lapasorsat.
TERO PELKONEN

Mustakurkku-uikut.
MARKKU UKKONEN

Alli *Clangula hyemalis*

Toukokuuisia alleja nähtiin tavallista enemmän kevätveneilyn ansiosta ja huippu osui 20 päivän tietämille, kuten seuraavasta Kuo Etelä-Kallaveden/Kuo-Lep Suvasveden havaintosarjasta ilmenee. 19.5. 176/239 p, 20.5. 27/289 p ja 21.5. 146/80 p. Muualta paras kuittaus oli 19.5. Rau Etelä-Konnevesi 150 p. Syksyllä oli yksi messävä muuttopäivä (27.10.), jolloin meni 523 allia. Muina päivinä meni vajaat 50 yksilöä. Marraskuussa nähtiin kymmenkunta paikalliseksi jämähtänyttä lintua, joista viihteiset (3) yksilöä 7.12. Kuo Mustavirralla.

Mustalintu *Melanitta nigra*

Keväältä pari kunnan parvea, 7.5. Kuo Syväri 100 p ja 20.5. Kuo Suvasvesi 160+30 p. Syksyllä havaintorivejä kertyi mukavasti noin 80, mutta yksilömäärä jäi silti alle 500. Suurin lukema oli syyskauden avaus, 28.8. Kei Tossavanlahti 80 p. Syksyn viimeinen jäi talven puolelle, 7.12. Kuo Mustavirta 1 p.

Pilkksiipi *Melanitta fusca*

Joulukuussa nähtiin vielä seitsemällä paikalla yhteensä 14 yksilöä. Ja viimeinen syysmuuttaja? oleskeli 5.1.–12.1. Vrk Pirtinvirrassa. Keväthavaintoja 70 yksilöstä, joista eniten (49) nähtiin Suvasvedellä 19.5. Paikkakunniksi merkittiin Kuo (24)

ja Lep (25). Syksyn yksilösumma vajaat 60 ja syksyn viimeinen nähtiin 8.12. Sii Siltasalmissa.

Telkkä *Bucephala clangula*

Talven parhaat ilmoitukset tulivat tutuilta paikoilta eli Suo Satamakatu 2.12.–12.12. 3 p ja Vrk Pirtinvirta 11.1. 6 p. Vuoden suurin rypäs oli Kei Suvantojärven 90 p 12.10. Joulukuussa talvitelkkiä nähtiin viidellä paikalla mutta ainoastaan Varkaudessa nähteen useampia lintuja. Enimmillään 3.12.–30.12. jopa 12 telkkää, joista 4 jäi paikalle ainakin 12.1. asti.

Isokoskelo *Mergus merganser*

Joulukuuisia viivyteljiä nähtiin monin paikoin, eniten Suo Suontienlällä 1.12.–13.12. 12 p. Lisäksi Kuo Puutossalmella naaraskoskelo viihtyi paikalla tammikuun alusta maaliskuun puoliväliin asti. Syksyn suurin keräntymä oli 31.10. Sii Kevättömän 815 p.

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Vuoden parasta oli talvirallissa (30.11.2019) Kuo Sinikivellä nähty naaras.

Uivelo *Mergus albellus*

Syksyllä muutama mainittava rypäs: 12.10. Lap Onkivesi 38+16, 15.10. Kei Koutajärvi 44 p ja 20.10 Kei Talaslahti 40 p.

KUIKAT JA UIKUT

Kaakkuri *Gavia stellata*

Puolen tusinaa pesintään viittaavaa havaintoa ilmoitettiin sekä muutama mahdollinen reviiiri.

Silkkiuikku *Podiceps cristatus*

Vuoden viimeiset jäivät totutusti talven puolelle: 2.12.–27.12. Kuo Sinikivi 1 p, 27.12. Kuo Haminalahti 1 p ja 18.12.–12.1. Kuo Puutossalmi 1 p.

Mustakurkku-uikku *Podiceps auritus*

Pesintään viittaavia havaintoja tavallista enemmän noin 20 parista. Näistä puolet Kei Hetejärvellä ja loput seuraavasti: Kuo 1, Pie 1, Rau 1, Sii 2, Son 3, Ter 1 ja Tuu 1.

Kurki *Grus grus*

Syksyn parhaat keräntymät, 10.9. Kuo Haatala 400 p ja 12.9. Lap Nerkoo 400 p. Reilu viikko tästä etelä alkoi kutsua ja 22.9. Kuo Myllymäeltä ilmoitettiin ”sekaavaa liikehdintää”, jossa summaksi muodostui 745 kurkea. Seuraavana päivänä (23.9.) stajari ja kurjet eivät enää epäröineet ja summaksi tuli 1195 m (34a).

Isokuovin poikanen.
HANNU KÄRKKÄINEN

KAHLAAJAT

Markku Ukkonen

Meriharakka *Haematopus ostralegus*
Keväisiä meriharakoita tavattiin pääasiassa vain lajin perinteisillä kevään tapaamispaikoilla Varkaudessa, Kuopiossa, Lapinlahdella ja Iisalmessa 6.4. alkaen. Yli viiden linnun kevätkeräntymiä ilmoitettiin vain kahdelta paikalta: 17.4. ja 27.4. Vrk Huruslahti 6 p sekä 20.4. Kuo Puutossalmi 7 p. Myös pesimäajan (15.5.–30.7.) havainnot tehtiin pääosin aiempien vuosien kesäisiltä tapaamispaikoilta: Kuo 9 (Kumpusaari–Haapaniemi–Kuopionlahti, Keilakanta–Lehtoniemi, Savolanniemi, Haminalahti, Sorsasalo Sellu, Airaksela, Maaninka Hussolansaari, Maaninka Haatala, Maaninka Viannankoski), Lap 8 (Linnansalmi–Kunnanranta–keskusta, Peltoniemi, Suoniemen jäteasema, Nerko, Lahdenperä, Savonjärvi, Varpaisjärvi Korpjärvi, Varpaisjärvi Korpinen), Iis 6 (Peltosalmi, Parkatti–Koljonvirta, jäteasema, Soinlahti, Pesolanniemi, Runni), Sii 5 (Rissala, Vuorela, Kasuri, Hamula, Raasio), Kei 1 (Sammalisranta), Kiu 1 (Savonlahti), Rva 1 (Kangaslahti), Tuu 1 (keskusta satama), Vrk 1 (Huruslahti lähiympäristöineen). Pesintä varmistettiin ainakin kuudella paikalla (Kiu Kiu-

ruvesi Savonlahti, Kuo Kumpusaari, Kuo Maaninka Hussolansaari, Lap Varpaisjärvi Korpinen Korpisaari, Rva Kangaslahti, Sii Rissala). Vuoden viimeisenä havaintona 24.8. Kuo Haapaniemi 2 p.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*
Kapustarintavuosi alkoi huhtikuun puolivälissä ja laji yleistyi nopeasti tämän jälkeen. Huhtikuun loppupuolella kirjattiin jo muutamia yli sadan linnun porukoita, joista suurimpina 28.4. Kuo Maaninka Käärmelahti 240 p, Kuo Riistavesi Keihäsniemi 220 p ja Suo Pappilanpelto 205 p. Pääsesonki koettiin jo toukokuun alkupuolella, jolloin massiivisimpina keräntyminä ja ehkäpä osittain takatalvipäivienkin pysäytämänä 4.5. Kuo Riistavesi Keskimäinen 300 p ja Kuo Maaninka Käärmelahti 500 p sekä 5.5. Sii Jälä 300 p ja 9.5. Kiu Egypti 250 p. Kevätmuutto oli käytännössä taputeltu toukokuun puoliväliin mennessä.

Kesä- ja heinäkuulta ilmoituksia varoittelevista emoista tai maastopoikasista vain kolmelta paikalta (Kei Räsyesuo, Rva Lentokeskus, Rva Tiilikka Naarvansuo). Lisäksi kesäkuisia ja heinäkuun alkupäivien

oleskelijoita norkoili Rva Kangaslahden pelloilla (9.6.–12.7. 3–19 ad p) ja Kuo Nilsiä Ruukinsalon–Ahmapuron pelloilla (12.6.–11.7. 3–10 p).

Syysmuuttajia havaittiin aikavälillä 29.7.–2.10., enimmillään 20.9. Kuo Maaninka Lapinranta 25 p ja 21.9. Sii Vehkamäki 34 p. Syysmuuttokauden havaintosumma hyvä 309 p+m (Kuo 134, Sii 110, Lap 49, Kaa 9, Tuu 7).

Tundrakurmitsa *P. squatarola*
Ääriköyhä tundrakurmitsavuosi. Tässä kaikki ilmoitetut: 26.5. Son Saukkosuo 1 p, 27.9. Kuo Nilsiä Palonurmi 1 m SW ja 2.10. Kuo Juankoski Rupsa 1 lkv p.

Töyhtöhyyppä *Vanellus vanellus*
Hyypäkevät korkattiin 19.3. neljällä havainnolla (Kaa, Sii, Tuu 2) ja viikon sisällä tästä ensihavaintoja oli tehty jo noin 30 paikalla Ylä-Savoä myöten. Maaliskuun maksimikuittauksina 29.3. Sii Vehkamäki 158 m sekä 30.3. Sii Siltasalmi 70 p ja Lap Nerkoenniemi 54 p. Eri paikkojen suurimmat kevätlaumat laskettiin pääasiassa huhtikuun alkupuolella, mistä esimerkkeinä

3.4. Vie Karankajärvi 150 p, 4.4. Lap Linnansalmi 120 p, 5.4. Kuo Maaninka Vesajoki 158 p, 7.4. Sii Vehkamäki 670 p sekä 8.4. Suo Suontee Liminka 120 p ja Kuo Jänneniemi 180 p. Huhtikuun alkupuoliskon viiveys piti parvia kasassa vielä huhtikuun puolivälin tienoilla, jolloin siellä täällä maleksi kymmenien yksilöiden, paikoin jopa yli sadan yksilön porukoita.

Haudontoja aloiteltiin jo reilusti huhtikuun puolella ja ensimmäinen ilmoitettu poikashavainto tehtiin 23.5. Lap Linnansalmella. Myöhäisimmät lentokyvottomät maastopoikaset havaittiin heinäkuun puolivälissä, joten hyppien pesimäkausi veny pitkäksi. Kesäkeräntymä alkoi ilmaantua pelloille heti kesäkuun alussa ja suurimpia kesäjengejä edustivat 19.6. Rva Kangaslahti 151 p ja 8.7. Kuo Maaninka Husso-lansaari 140 p. Viimeistään elokuun alussa pelot alkoivat tyhjäntyä hyppistä, mutta vielä elokuun loppupuoliskollakin löytyi sieltä täältä pieniä hyppypäryhmiä. Lämpimän syksyn tiimoilta syyskuun havaintosummaksi ynnäytyi vielä 99 p+m, suurimpana kasana 11.9. Sii Jälä 40 p. Lokakuun puolella tavattiin vielä ainakin kolme yksilöä, joista viimeisenä 10.10. Kuo Juankoski Rupsa 1 p.

Pikkutylli *Charadrius dubius*

Kevätmuuton startti hieman keskimääräistä aiemmin ja huhtikuun loppuun mennessä lajin edustajia oli ehditty nähdä yhdeksällä paikalla. Kevään huippuina 11.5. ja 15.5. Sii Raasio 6 p. Pesimäajalta (20.5.–15.7.) ilmoituksia kertyi vain 11 paikalta yhteensä ainakin 16 parista (Sii 5, Iis 3, Suo 3, Lap 2, Kuo 1, Lep 1, Vrk 1). Pesintöjä (= munapesä, varoittelevat emot tai maastopoikashavainto) em. paikoilta varmistui yhteensä vain viisi.

Syysmuutto sujui hyvin vaihkeissa merkeissä ja heinäkuun puolivälin jälkeisiä havaintoja saatiin yhden Keiteleen ja Kuopion havainnon lisäksi vain Sii Raasiosta. Muutto lienee käynnistynyt jo heinäkuun alkupäivinä ja syyskauden suurimpina päivälukuina olivat Raasiosta 5.7. 13 ad p, 14.7. 24 p (16 ad, 6 1kv, 2 pm) ja 10.8. 11 p (4 ad, 7 1kv). Viimeisinä syys-havaintoina 23.8. Sii Raasio 1 1kv p ja hyvin myöhäisenä viivytelijänä samalta paikalta 22.9. 1 p.

Tylli *C. hiaticula*

Kevään malttamattomimpana kärkejänä 5.4. Sii Raasio 1 p jääden vain päivällä edellisenä keväänä dokumentoidusta saapumisennätyksestä. Muualta seuraavana saapujana 17.4. Kuo Maaninka Vesajoki 1 p. Vaisu tyllikevät aikavälin 5.4.–15.6. havaintosumman jäädessä vain 108 yksi-

löö (Sii 95, Kuo 11, Lep 1, Tuu 1). Parhaimpina tilastoineina 7.5., 23.5. ja 26.5. Sii Raasio 8 p.

Raasiossa tavattiin 22.6.–22.7. lähes jokaisella käyntikerralla 1–3 ad p, mikä vihjasi taas vahvasti pesintäyritykseen al- taalla. Epäilyksiä vahvisti 22.7. vanhan linnun seurassa havaittu 1kv-lintu. Lisäksi tämän tapaamisen jälkeen seurasi reilun kahden viikon tauko vanhojenkin lintujen havainnoissa ja seuraava nuori lintu määritettiin Raasiossa vasta 1.9.

Ensimmäisenä selkeänä syysmuuttohavaintona 14.7. Sii Raasio 9 ad p, joista 6 ad nousi muuttolalle etelään. Vanhojen lintujen kaudelta parhaana päivänä 11.8. Sii Raasio 3 ad p + 51(3a) m SW. Nuorten lintujen valtakausi ajoittuu yleensä elokuun lopulta syyskuulle, jolta nyt huippupäivinä Raasiosta 6.9. 27 p (12 ad, 15 1kv) ja 12.9. vielä 28 ad p. Lokakuulle viivytelleitä lintuja nähtiin kolmena päivänä: Sii Raasio 1.10. 8 p ja 6.–7.10. 1 1kv p. Syyskauden 1.7.–7.10. havaintosummaksi kertyi 315 p+m (heinä 20, elo 123, syys 162, loka 10), joista Raasiossa 288 p+m ja muualla 27 p+m (Sii 24, Kei 3).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Kevät eteni varsin perinteikkäästi – ensimmäinen näyttäytyi 21.4. (Sii Vehkamäki), laji yleistyi nopeasti vappua lähestyttäessä ja keräntymät pysyivät vaatimattomina. Parhaina lukumääräkirjauksina 25.4. Kuo Riistavesi Keskimäinen 7 m, 4.5. Lap Linnansalmi 8 p ja 10.5. Kiu Lapinsalo 8 p. Kevätkauden havaintosumma ajalta 21.4.–27.5. oli 135 p+m.

Varmoja pesintöjä (munapesä) ilmoitettiin neljä: Kuo Nilsia Pirttipuro, Kuo Nilsia Ahmapuro, Rva Pirttipuro ja Rva Kangaslahti. Rva Pirttipuron pesässä oli poikkeuksellisesti 5 munaa (kolmesta kuoriutui poikanen). Lisäksi ilmoitettiin reviiiriksi tulkitut havainnot kahdelta paikalta (Kei, Rva). Syysmuuttajien havaintosummaksi saatiin ajalla 27.6.–4.8. 93 p+m (Rva 44, Kuo 42, Sii 3, Vrk 2, Iis 1, Tuu 1). Syysmuuttajien isoimpina kimppoina 27.6. Kuo Nilsia Pirttipuro 11 p sekä Rva Pirttipuro 2.7. 19 p ja 7.7. 18 p.

Kuovi *N. arquata*

Tavanomaisen tasapaksu kuovikevät ilman suurempia ”hailaitteja”. Aikataulullisesti kutakuinkin keskiverto muuton aloitus huhtikuun puolivälissä ja kun alkuun päästiin kuoveja tipahteli maisemiimme nopeaan tahtiin ja 20.4. mennessä muuttokärki oli hyökynyt yli koko maakunnan. Kevään suurimmat paikkakohtaiset summaukset jäivät varsin vaatimattomiksi: 20.4. Sii Vehkamäki 55 p+m, 21.4. Kaa Ala-Vehkalahti 30 p ja 20.–23.4. Kuo Maaninka Kin-

nulanlahti Lapinranta–Hakkio 33–150 p. Kevätmuutto hiipui huomaamattomasti toukokuun alkupäiviin mennessä.

Pesinnät olivat seurannassa ainakin Kuo Nilsia–Rva–Lap Varpaisjärvi –rajaseudulla, jossa maastopoikueita tavattiin ja saatiin renkaiinkin runsaasti, joten pesinnät sujuivat ainakin tuolla seuranta-alueella ilmeisen suotuisissa merkeissä. Myöhäisimpiä maastopoikasia löytyi vielä heinä-elokuun vaihteessa. Syysmuuttolalle valmistautuvia naaraita alkoi kerääntyä parviin heti kesäkuun toisella viikolla; ajalla 9.–19.6. yli 20 linnun keräntymä ilmoitettiin yhdeksältä paikalta, suurimpina potteina 12.6. Suo Iisvesi Tapiola 46 p, 15.6. Kiu Luupujoki 42 p ja 16.6. Suo Rieponlahti Lietesuo 54 p. Tätä väkeä sinkoutui ilmoitettiin muutamia muuttosummia, parhaimpina merkkauksina 23.6. Rau Kerkonkoski 23 m WSW ja 27.6. Lep Sorsavesi Hakoluodot 29 m. Heinä- ja elokuussa jo kymmenen linnun muutot ja keräntymät olivat harvinaisuuksia, ja ajanjakson kärkihavaintoja edustivat 2.8. Sii Raasio 10 m S, 13.8. Kuo Jynkkä 13 m ja 16.8. Kuo Maaninka Ruokovirta 9 m S. Syyskuussa onnistuttiin näkemään vielä kolme syyslintua, viimeisinä 19.9. Kuo Juankoski Vuotjärvi 2 p.

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa*

Havaintoja noin kymmenestä yksilöstä ja kaikki keväältä: 27.4. Kuo Nilsia Kari 1 p, 28.4. Kuo Nilsia Palonurmi 1 p, 1.5. 1 p, 5.5. 2 p ja 6.5. 1 p Kuo Maaninka Kinnulanlahti Hakkio–Pellonpää sekä 6.5. Iis Tervakangas Luodelahti 1 p, 9.–15.5. Kuo Nilsia Palonurmi 1 p, 13.5. Kuo Maaninka Lapinranta 1 p ja 27.5. Sii Raasio 1 p.

Punakuiri *L. lapponica*

Kuin köyhää kahlaajavuotta alleviivaten vain yksi ilmoitettu havainto: 9.5. Iis Pikku-Ahmo 2 p.

Karikukko *Arenaria interpres*

Yksi havainto pelasti lajin nollavuodelta: 12.5. 2 p Sii Jälä.

Suokukko *Calidris pugnax*

Kevätmuutto kulki perinteisellä sapluunal- la; käynnistyminen huhtikuun viimeisen neljänneksen alkaessa 22.4., ripeä yleistyminen vapun alla ja parvien kasvaminen vapun seudun pikkuparvista äitienpäivän tienoon päämuuttokekkereihin isoimpien tulvalampareiden äärellä ja laajimmilla peltoaukeilla. Huhtikuun lopun ja toukokuun alun suurimmissa parvissa oleili 20–30 yksilöä eikä päämuuttoaikanaan tavattu mitään hurlumhei-potteja. Muhkeim-

Rantasipin poikanen.
HANNU KÄRKKÄINEN

pina kevätkerääntyminä 8.5. Kiu Lepistön-perä 280 p, 9.5. Kuo Maaninka Käärme-lahti Joutensuo 125 p, 10.5. Kuo Nilsia Palonurmi 135 p, 13.5. Vie Karankajärvi 200 p ja Kuo Maaninka Lapinranta 230 p sekä 15.5. Iis Luodelahti 200 p. Touko-kuun 20. päivän jälkeen suurimmatkin parvet olivat kutistuneet 40–80 lintuun ja muuttokauden peränpitäjiä edustanevat 30.5. Kuo Nilsia Palonurmi 2 k p. Lajin havaintoja ilmoitettiin ilmeisen tunnollisesti ja alueemme kevätmuuttokauden havaintosumma kohosikin 4700 yksilöön.

Sen sijaan syysmuuttokausi 8.6.–2.9. oli henkeäsalpaavan heikko; koko tuon kolmen kuukauden ajalta ilmoitettiin vain 25 havaintoa havaintosumman jäädessä umpisurkeasti 71 yksilöön. Ainoana yli viiden yksilön ja samalla suokukkovuoden päättäneenä syyshavaintona 2.9. Kuo Maaninka Patajärvi 15 p.

Ainoana mahdolliseen pesintään haiskahtavana havaintona 7.8. Son Laakajärvi Luhdansuo 1 p sopivassa pesimäympäristössä. Lajin on ilmoitettu pesineen ko. suolla ainakin v. 1996.

Jänkäsirriäinen *C. falcinellus*

Havaintoja vain kahdelta paikalta ja kaikki kevätmuutolta: Sii Raasio 23.5. 1 p, 26.5. 14 p ja 5.6. 2 p sekä Kuo Nilsia Palonurmi 25.5. 1 p ja 27.5. 2 p. Vähissä olivat sirriäisetkin.

Kuovisirri *C. ferruginea*

Arktisista sukulaislajeistaan isosirristä ja pulmussirristä poiketen laji sentään saatiin merkatuksi vuoden lajilistallemme. Heikko vuosi ja havaintoja kertyi vain Sii Raasios-

ta viideltä syysmuuttopäivältä: 10.7. 1 ad hetken p, 11.8. 1 kv p, 13.8. 3 ad p, 19.8. 2 ad p ja 12.9. 3 ad p.

Lapinsirri *C. temminckii*

Kevätmuutto tavanomaisella aikataulutuksella ajanjaksolla 11.–29.5. havaintosumman ynnäytyessä lukuun 248 p (Sii 209, Suo 29, Kuo 7, Tuu 3), joka oli keskimääräistä parempi kevätsumma. Kaikki kevät-havainnot koostuivat vain viiden paikan havainnoista. Suurimpina päiväsuumauksina 20.5. Sii Raasio 45 p ja samalta paikalta 23.–24.5. 40 p.

Vastaavasti syysmuutto rullasi määrällisesti valjuissa tunnelmissa. Muuttajia noteerattiin ajalla 9.7.–19.8. ja kaikki havainnot raapustettiin muistiin joko Sii Raasiossa tai Suo Lintharjun avolouhoksella. Syyskauden havaintosummaksi muotoutui vaatimaton 61 p (Raasio 55, Lintharju 6). Ainoana parempana päiväkuittauksena 14.7. Sii Raasio 15 p.

Suosirri *C. alpina*

Vain kolme kevät-havaintoa kolmesta yksilöstä (Sii 2, Son 1) ajalla 12.–26.5. Eikä syysmuuttokaan ylisanoja kirvoita; ajalla 27.6.–1.10. havaintosummaksi tilastoitui vain 151 p+m (kesä 31, heinä 4, elo 12, syys 103, loka 1; Sii 144, Kei 2, Kuo 2, Suo 2, Tuu 1). Maksimipäivinä 27.6. 24 p ja 12.9. 66 p Sii Raasiossa. Ensimmäinen nuori määritettiin 11.8. ja viimeinen vanha lintu 14.9.

Pikkusirri *C. minuta*

Tämänkin lajin kohdalla toistui *Calidris*-lajien alavireinen esiintymiskuvio ja mää-

rissä jäätiinkin lähes pohjamutatasolle; vähäisempiin lajin vuosisummiin on päädytty viimeksi reilut 30 vuotta sitten. Kaikki havainnot kirjattiin Sii Raasiosta. Kevään ainoana havaintona 22.5. 1 p. Syyshavaintoja ajalla 9.7.–12.9. yhteensä 12 yksilöstä, parhaana päivänä 14.7. 3 p.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

Vuoden saldona vain kolme kevät-havaintoa: 21.5. Kuo Suvasvesi Kukkarinselkä 5 p allien seurassa, 26.5. Kuo Nilsia Palonurmi 3 p ja 29.5. Sii Raasio 6 p.

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

Sipejä alkoi palailla pesimämaisemiimme normaalilla aikataululla huhtikuun viimeisellä viikolla ja vappuun mennessä muuttajia oli havaittu jo varsin kattavasti eri puolilla maakuntaa. Sipejä tapaa varsin harvoin isommissa ryhmissä ja pitkin kevättä havainnot koskivat nytkin pääosin 1–2 linnun tapaamisia, ja niinpä kevätmuuton varsinaista päättymistä oli vaikea hahmottaa. Suurimpia kevätseurueita ja muuton ehkä keskeisintä vaihetta edustivat 5.5. Kaa Kortteinen Sivinvirta 6 p ja 7.5. Sii Raasio 8 p.

Pesimäajalta ei kertynyt poikkeavaa raportoitavaa. Ensimmäisiä maastopoikasia ilmoitettiin löydettyksi juhannuksena ja ensimmäiset lentopoikaset todettiin 7.7., joten pesinnät olivat tavanomaisessa aikataulussa. Syysmuuton käynnistymisestä ja etenemisestä ei saatu kunnollisia viitteitä, sillä kaikki heinäkuun loppupuoliskon ja elokuun ilmoitukset olivat 1–3 linnun havaintoja. Elokuun puolivälin jälkeisiä havaintoja ilmoitettiin päivittäiset havainnot summaten yhteensä enää 15 sipistä. Sipi-vuoden viimeisenä ja samalla syyskuun ainoana havaintona 10.9. Kuo Kurkiharju Kotkatniemi 1 p.

Metsäviklo *T. ochropus*

Kiireisin tulija löytyi 7.4. Kuo Juankosken Vuotjärveltä. Havaintoa seuranneen viikon mittaisen täyspaussin jälkeen havaintoja kertyi ripeään tahtiin maakuntamme eri kolkista lajin yleistymistä ilmentäen. Yleistymisajan suurimpina kerääntyminä 18.4. Kuo Maaninka Vesajoki 6 p sekä 19.4. Sii Toivalannotko 6 p ja Sii Vehkasuo 8p. Kevätmuuton sesonkivaihe ajalla 22.–25.4., jolloin kirjattiin isoimmat kerääntymät, suurimpina 22.4. Lap Juurikka 21 p ja samoilta tulvilta 25.4. 17 p.

Syysmuutto lienee tulkittava alkaneeksi jo 3.6., jolloin 1 m SW Kuo Riistaveden Keskimmäisellä. Seuraavana muuttohavaintona 26.6. Sii Raasio a3 m S. Syysmuutolle lähdettiin taas hyvin huomaamattomasti; linnut vain katosivat maastosta

heinäkuun mittaan ilman mitään kerääntymistä ja heinäkuun puolivälin jälkeen tehtyjä havaintoja ilmoitettiin enää 13 yksilöstä, joista vain neljä elokuulta ajalla 2.–10.8. Viimeisenä lähtijänä ja reilulla aikamarginaalilla muihin lajikumppaneihin 4.9. Vie Haajainen 1 p.

Mustaviklo *T. erythropus*

Kevätmuuton aloitus tutuin päivämäärin: ekana 27.4. Iis Hernejärvi 1 p ja seuraavat nokitettiin vappuna. Muutto eteni rauhallisesti ja pitkin toukokuun ensimmäistä puoliskoa mustavikloja nähtiin yleensä vain 1–2 yksilöä paikassaan. Kevään selvästi suurimpana nippuna 13.5. Kuo Nilsia Palonurmi 20 p. Toukokuun puolivälin jälkeen nähtiin enää seitsemän kevätlintua, joista viimeisenä 22.5. Sii Raasio 1 p. Pesintään viittaavia havaintoja ei ilmoitettu.

Syysmuutto livahti hyvin huomaamattomasti; ajanjaksolla 9.6.–22.8. ilmoituksia saatiin vain kymmenestä linnusta yhdeksältä päivältä. Lässähtäneeksi jäi vuosi 2019 myös mustaviklon osalta.

Valkoviklo *T. nebularia*

Lajin perinteitä ei rikottu kevään kuluessa: ensimmäiset reissaajat kirjattiin 19.4. (Vrk ja Iis) ja tämän jälkeen parin lähipäivän aikana lajin edustajia löydettiin jo maakuntamme joka kolkalta 1–4 linnun kirjauksina ja vapun tienoilla päästiin kevätmuuton vaisuun huippuvaiheeseen, jonka suurimpina lukuina 28.4. Kuo Juankoski Renula 21 p, 29.4. Kuo Maaninka Vesajoki 21 p, 2.5. Iis Koukunjoki 18 p ja 5.5. Kaa Kortteinen Sivinvirta 20 p. Kevätmuuton viimeisenä selkeänä muuttokuitauksena 23.5. Sii Raasio 1 m N.

Laji pesii harvalukuisena eri puolilla maakuntaamme esiintymisen painoutuessa Ylä-Savoon. Nyt pesimäaikaisia reviiereitä, joista osalta kirjattiin varoittelevat emot, ilmoitettiin yhteensä 32: Iis 5, Rva 5, Kei 4, Kuo 3, Sii 3, Kaa 2, Kiu 2, Son 2, Lap 1, Suo 1, Tuu 1, Ves 1, Vie 1, Vrk 1.

Syysmuuton käynnistäjinä 20.6. Sii Kasurila a11 m SW ja muuttokauden muina yli viiden linnun havaintoina vain 26.6. Sii Raasio 13 p+m ja samalta paikalta 28.6. 15 p. Syysmuuton pilipalimeininkiä korosti lisää myös mm. Sii Raasion poikkeuksellisen heikko havaintosumma 78 p+m. Viimeisinä viivytelijöinä ja syyskuun ainokaisina Rau Rastunsuo 1.9. 2 p ja 8.9. 1 p.

Liro *T. glareola*

Kevätmuuton alkutahdit lyötiin keskimääräistä aiemmin ja huhtikuun viimeisen viikon aikana ehdittiin tavoittaa jo ainakin 57 saapujaa. Toukokuun ensimmäisen viikon suurimmista porukoista laskettiin 25–40

Liron poikanen.
HANNU KÄRKKÄINEN

lintua ja muuton kulminaatiovaihe ajoittui toukokuun puolivälin tuntumaan, josta parhaimpina listauksina 9.5. Kuo Riistavesi Keskimäinen 75 p, 12.5. Kuo Nilsia Palonurmi 57 p, 13.5. Kuo Maaninka Lapinranta 215 p ja 15.5. Suo Tapiola 50 p. Muutto nykyähti päätökseensä varsin pian toukokuun puolivälin jälkeen. Kevät-havaintojen havaintosumma ajalta 22.4.–22.5. oli kohtalainen 1338 p+m.

Pesimäajalta reviiirilinnuiksi tulkittavia liroja ilmoitettiin vain neljältä pesimäympäristöksi sopivalta paikalta (Lap, Rvr, Son, Suo). Vähissä ovat pesivät liromme joskin eipä lajin pesimämaastoissa taideta retkeillääkään kesäaikaan.

Syysmuuttajia tavattiin ajalla 15.6.–22.8. ja muutolla oleviksi tulkittujen lintu-

jen havaintosummaksi muotoutui tuolta ajanjaksolta vain 172 p+m. Parhaina päivälukuina 27.6. Sii Raasio 20 p ja samalta paikalta 21.7. 17 p.

Punajalkaviklo *T. totanus*

Laji on useimmalle savolaiselle lintuharrastajalle kevätkauden laji ja valtaosa katsausvuodenkin havainnoista tehtiin keväällä. Vuosi käynnistyi huhtikuun puolivälissä, havaintokasa karttui pääasiassa Kuo Maaningalla sekä Sii Keskimäisellä ja Raasiassa tehdyillä havainnoilla ja yleensä nähtiin vain 1–2 lintua kerrallaan. Maksimeina Kuo Maaninka Hussolansaari 1.5. 4 p ja 5.5. 8 p. Kevätmuuttokauden havaintokuntia oli vain kuusi (Iis, Kei, Kuo, Lap, Sii, Vie). Toukokuun puolivälin jälkeen

Valkoviklon poikanen.
HANNU KÄRKKÄINEN

havaittuja ja reviiirilinnuiksi tulkittavia punakoipia ilmoitettiin vain kymmeneltä paikalta: Iis Iso-Ahmo ja Itikka, Kuo Maaninka Hussolansaari ja Patalahti, Lap Nerkooniemi ja Varpaisjärvi Korpinen, Sii Raasio, Musti ja Kolmisoppi Tuli-Koivunen sekä Tuu Koivulahti. Juhannuksen jälkeen lajin edustajia tavattiin vain Kuo Maaningan Hussolansaarella lähiympäristöineen ja Sii Raasiassa, enimmillään 24.7. 5 p Hussolansaaressa. Punajalkavuoden päättöhavaintona 14.8. Kuo Maaninka Hussolansaari 3 p.

Jänkäkurppa *Lymnocyptes minimus*
Ensimmäinen huomionarvoisen aikainen: 8.4. Sii Jälä 1 p. Muut havainnot ajalta 21.4.–15.5. kahdeksalta paikalta ja kymmenestä yksilöstä. Yllättävästi syksyltä ei ilmoitettu ainoatakaan havaintoa. Ehkä syksyisillä kurppalutakoilla ei vaan jaksettu komppailla.

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*
Ensimmäiset saapujat havaittiin ajalla 4.–7.4. ja näistä kymmenestä tulijasta kuusi hoksattiin iltaisen soidinlennon perusteella, joten milloin lienevät soidintajat jo saapuneet reviiireilleen. Mitään muuttokerääntymiä ei taaskaan todettu. Lähes poikkeuksetta huhti–heinäkuun havainnot koskivat yhden tai kahden linnun tapaamisia. Lajin pesimäkausi on pitkä ja nyt viimeinen soidinlentävä yksilö kirjattiin 22.7. Sii Raasiassa ja myöhäisimmät lentokyvyttömät maastopoikaset nähtiin 7.8. Tuu Kosulassa ja 9.–12.8. Ter Hautolahdessa. Lajin metsästyskausi alkaa 10.8.! Ainoana yli kahden syyslinnun ryhmänä 27.9. Kuo Maaninka Korkeakoski a3 p. Ilmoitettuja havaintoja lokakuun jälkimmäiseltä puoliskolta vielä ainakin 12 metsäkurppasta ja näistä vuoden hännänhuippuna 26.10. Pie Koivujoki 1 p.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*
Kiireisimmät kuusi kevätmuuttajaa kiikeroitiin ajalla 6.–14.4. ja yleistymisen ajoittui aikapätkälle 16.–20.4., jolloin nokitettiin jo 10–18 linnun kerääntymiä. Huhti-kuun parhaina kasautumina 23.4. Kuo Nilsia Palonurmi 28 p, 24.4. Kuo Juankoski Selkälänniemi 30 p ja 25.4. Lap Luhi 42 p. Toukokuun alkupäiville osunut takatalvi läjäsä myös tikkunokkia tulvarannoille, ja kevään suurimmat kerääntymät summattiin tuossa saumassa: 3.5. Kuo Nilsia Palonurmi 54 p ja 4.5. samalla paikalla 58 p. Toukokuun 10. päivään mennessä kevätparveilu oli ohi ja linnut siirtyneet pesimämaastoihinsa. Vähäiset pesimäaikaiset havaintoilmoitukset eivät juoruilleet tavallisuudesta poikkeavista tapahtumista.

Lajin syysmuuton alkamista on hankalaa todentaa ja kaikkiaan syyshavaintoja ilmoitettiin niukasti. Ainoana isompana syyskauden rykelmänä 2.8. Kuo Maaninka Mustavirta 12 p. Syyskuisia havaintoja pa-

lautettiin vain 19 linnusta ja lokakuun havaintoja saatiin vain kolmelta paikalta noin kymmenestä viipylijästä, joista viimeisenä 11.10. Sii Jälä 1 p.

HARMAAHAIKARA JA MERIMETSO

Jyrki Uotila

Harmaahaikara *Ardea cinerea*
Huhti-toukokuussa nähtiin vain 4 haikaraa, mutta kesäkuun lopussa – heinäkuun alussa nähtiin ympäri maakuntaa noin 10 paikalla. Syksyllä havaintoja kertyi hieman edellisvuotta enemmän yksilömäärän noustessa 130 tienoille. Suurimmassa parvessa oli 20 lintua 7.9. Kuo Mustavirralla.

Merimetso *Phalacrocorax carbo*
Keväthavaintoja vain 8 yksilöstä. Syksyn yksilömäärä 50 kieppeillä ja parhaana kuittina 24 m 3.10. Kaa Sivakkavuorella.

Teeri.
TERO PELKONEN

KANALINNUT

Jyrki Uotila

Nokikana *Fulica atra*
Pesintähavaintoja leppoisesti 7 paikalla, Iis 3, Kuo 3 ja Lap 1.

Riekkö *Lagopus lagopus*
Koko vuodelta alle 10 havaintoa ja vain kerran nähtiin enemmän kuin yksi lintu.

Teeri *Tetrao tetrix*
Syksyllä muutama kunnan parvi: 10.10. Sii Musti 100 p, 3.11. Rau Rastunsuo 112 p ja 27.11. Iis Kumpunen 92 p.

Tuulihaukkanaras.
HANNU KÄRKKÄINEN

PETOLINNUT

Kalevi Rutonen ja Seppo Räsänen

KOTKAT

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Maakotkien liikehdintä Pohjois-Savossa lähes edellisen vuoden kaltainen. Kotkahavaintoja 24, joista 16 muuttavaa, 3 paikallista ja 5 kiertelevää lintua. Keväällä muutti 7 ja syksyllä 17 maakotkaa. Lajin pesimäalueilla kotkan seurantahistorian paras vuosi. Poikastuotosta osa havaitaan syksyisin myös täällä.

HAUKAT

Piekana *Buteo lagopus*

Vuoden aikana havaittiin 425 p, m tai kiert. Tällä kertaa oli enemmän syysmuuton aikaisia havaintoja. Kevään ensimmäinen havainto 30.3. Rau Kiesimänkanava 1 m. Huhtikuussa tehtiin havainnot 164 yksilöstä. Suurin kertymä 21.4. Sii Vehkamäki 34 m. Kevätmuutto ajoittuikin huhtikuun loppupuoliskolle. Toukokuussa havaittiin enää 6 m tai kiert. Pesintään viittaavia havaintoja ei Pohjois-Savossa ollut.

Syysmuuton aikana havaintoja kertyi runsaammin kuin edellisvuonna: 254 yksilöä. Suurin kertymä 22.9. Kuo Maaninka Myllymäki 41 m. Muutto ajoittui syykuun

loppupuoliskolle. Muuton rippeitä havaittiin vielä lokakuussa, viimeisenä havaintona 27.10. Sii Vehkamäki 1 p.

Muuttohaukka *Falco peregrinus*

Havaintoja koko vuonna oli 16 yksilöstä. Ensimmäinen 17.4. Suo Pappilanpelto 1 kiert. Ja viimeinen 3.10. Kuo Puutossalmi 1 m.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*

Ensimmäinen havainto 21.3. Var Huruslahti 1 kiert. Maalis-toukokuussa havaittiin 136 p, m tai kiert., mikä on jonkin verran enemmän kuin edellisvuonna.

Pesintöjä varmistettiin 34, tuplasti enemmän kuin edellisvuonna: (Kaa 2, Kei 1, Kuo Jua 2, Kuo Maa 2, Kuo Nil 8, Lep 1, Pie 10, Sii 1, Rtv 5 ja Ves 2), revii-rejä Son 2. Paikoitellen myyräkanta ilmeisesti lähti nousuun, ja varpuslinnut olivat myös ruokalistalla. Tuulihaukan saa varsin helposti pesimään suuriaukkoisessa pöntössä, joka on ripustettu peltoaukean ladon seinustalle. Pesimätulos on näissä parempi kuin huterissa variksenpesissä.

Syysmuuton aikana havaittiin 235 p, m tai kiert. Havaintomäärä on samalla tasolla kuin vuonna 2018. Suurin kertymä 14.9.

Sii Vehkamäki 12 p tai m. Viimeinen havainto 14.9. Iis Kotaniemi 1 kiert.

Hiiirihaukka *Buteo buteo*

Havaintoja vain hieman enemmän kuin edellisvuonna. Ensimmäinen havainto 21.3. Sii Vehkamäki 2 m. Maalis-toukokuussa 101 p, m tai kiert. Suurin kertymä 21.4. Kuo Nil Palonurmi 6 p/m.

Pesintään viittaavia havaintoja vähän, kaikkiaan 10 (Kaa 9 ja Tuu 1). Lisäksi paikallistettiin 10 revii-riä. Kaavilla pesintä onnistui hyvin, vaikka pesintäaikaan myyriä oli ainakin paikoitellen vähän: 8 pesäsä 18 pull.

Syksyn havaintoja 164 p, m tai kiert. Suurimmat kertymät 14.9. ja 16.9. Sii Vehkamäki 9 m. Viimeinen havainto 5.10. Kaa Niinivaara 1 m.

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Kanahaukkahavinnot ovat vähentyneet jo muutaman vuoden ajan. Koko vuonna havaintoja 152 p, m tai kiert.

Pesintöjä tai revii-rejä paikallistettiin vähän Kaa 7+4, Kuo 1+0, Lep 0+1, Maa 2+0, Pie 0+2 ja Son 1+0.

Syys-joulukuussa havaintoja 70 p, m tai kiert.

Nuolihaukan pesäpoikaset.
HANNU KÄRKKÄINEN

Helmipöllö.
ANNE JÄÄSKELÄINEN

Varpushaukka *Accipiter nisus*

Tammi-maaliskuussa havaintoja tavanomainen määrä 77 yksilöä useimmiten ruokintapaikoilla saalistamassa. Ensimmäinen muuttohavainto 31.3. Kuo Jänneniemi 2 m. Kaikkiaan huhti-toukokuun havaintoja 182 p, m tai kiert. Suurin kertymä Sii Vehkamäki 10 m + 1 p.

Vain kaksi pesintää varmistui ja näiden lisäksi kaksi reviiriä.

Elo-joulukuussa havaintoja kertyi edellisvuoden tasolle 358 p, m tai kiert. Syysmuuton suurin kertymä 14.9. Sii Vehkamäki 17 m. Muutto jakautui tavanomaisesti pitkin syksyä pääosan muuttaessa syyskuussa.

PÖLLÖT

Pöllövuodesta 2019 muodostui hyvin vaatimaton. Valopilkkuna huuhkajan ja varpuspöllön nousuvoittoiset esiintymiset. Suo- ja sarvi-lehtopöllö lähes kateissa. Helmipöllöt pesivät muutaman parin voimin pienillä myyräesiintymillä.

Huuhkajan reviirimäärät edelleen nousussa. Nyt löydettyissä 45 reviirissä oli lisäystä 11. Reviirit sijoittuvat pääosin Iis (9), Kuo (9) ja Lap (6). Pesällöytöjä 5 (Kei, Kuo, Pie ja Ter). Pesillä poikasia huonon ravintovuoden tapaan yksi tai kaksi. Pitkäänkin autiona olleita reviirejä kannattaa keväällä kuulostella. Reviirit saatetaan asuttaa uu-

destaan. Vuosisadan pesäennätys on vuodelta 2006, jolloin osuttiin 15 huuhkajan pesälle.

Hiiripöllöstä tehtiin havainto vain 10 linnusta. Vähäisempää esiintymistä täytyy hakea aina vuodesta 2004 saakka. Pääosa havainnoista loka-marraskuulta Kaa, Lap ja Lep lintupaikoilta.

Varpuspöllöjä runsaasti liikkeellä maakunnassa. Keväistä soidinhuutelua päästiin kuulemaan 11 reviirillä. Paikallisia lintuja tavattiin peräti 168 yksilöä. Pesä löydettiin 2 (Sii). Toinen pesistä tuhoutui, toinen tuotti 9 poikasta. Runsaasta esiintymisestä huolimatta pöllöt eivät ryhtyneet ravintopulan vuoksi pesimäpuuhiin. Kolme lintua lensi saalistuslennolla ikkunaan. Yksi pöllö kuoli, kaksi toipui (Lep, Suo ja Ter).

Lehtopöllö loisti poissaolollaan. Vain havainto 1.12. Lep Kirkkosaari 1 p. Kuluvan vuosisadan aikana lehtopöllö pesinyt vain viitenä vuonna Pohjois-Savossa. Reviirejä kirjattu parhaimmillaan kymmenkunta.

Viirupöllön esiintyminen hyvin edellisen vuoden kaltainen. Reviirejä paikallistettiin 29. Pesinnät (10) sijoituivat pääosin Kaa, Kuo, Pie ja Ves. Nälkään kuolleita lintuja ei tavattu.

Lapinpöllön havainnot romahtivat. Vain 7 paikallista lintua tavattiin. Havainnot keskittyivät kevättalveen.

Suopöllöllä jo viides huono vuosi peräkkäin. Vain 12 p ja yksi reviiri kirjattiin. Pöllöjä eniten Kuo ja Son. Havainnot keskittyivät kevääseen. Ensimmäinen kevähavainto 14.4. Kuo Maa Vesajoki. Vuodet 2012, 2013 ja 2014 muistetaan suopöllön huippuvuosina 76, 111 ja 50 havaitulla pöllöllä.

Sarvipöllöllä meni vielä suopöllöäkin kehnommin. Havainnot: Iis 1 p kesäkuulta ja Kuo Nilsä 1 p syyskuulta. Talvehtivia sarvipöllöjä ei tavattu. Sarvipöllön huippuvuodeksi muodostui taas vuosi 2009 46 reviirillä ja 25 maastopoikueella.

Helmipöllön taantuminen jatkui. Maakunnasta löytyi vain 36 reviiriä ja 6 pesää. Havaittujen helmipöllöjen kevätsoidinta päästiin kuulemaan harvakseltaan koko maakunnan alueella, eniten Kuo, Lep ja Suo reviireillä. Pöllöjen vuosittainen esiintyminen on hyvin monisyistä. Esimerkiksi kelpaa tarkasteluvuoden Kaavin 4 viirupöllön pesä ja 3 reviiriä kun taas helmipöllöstä ei tavattu merkkiäkään.

SÄÄKSI JA MERIKOTKA

Tapio Osala

10.7.2019 olin rengastamassa sääksiä Nilakalla useilla pesillä. Naapuripesien rengastetut kaksi poikasta luettiin Nigeriassa 4.10.2019 ja 5.10.2019. Linnut olivat jääneet kiinni kala-altaiden suojaksi asetettuihin verkkoihin muutaman kymmenen kilometrin päässä toisistaan.

Sain yhteyden toiseen ”löytäjään” ja annoin ohjeeksi vapauttaa lintu sillä suunnittelivat linnun lähettämistä Suomeen! Sääkset muuttavat tietävästi yksin, joten melkoinen yhteensattuma. Varmuutta lintujen kohtalosta en ole Nigeriasta saanut.

Kolmas Nilakalla rengastamani poikanen oli juuri lentokyvyn saavuttaneena lähtenyt kylmällä säällä ja sateessa sekä kovassa tuulella kokeilemaan lentotaitojaan ja päätyi uupunena, märkänä ja kylmissään erään maatalon ulkorakennuksen katolle, järvenselän toiselle puolelle peninkulman päähän pesästään. Keiteleen pelastuslaitos pyydysti linnun haavilla katolta, linnun estelemättä. Sain Rengastustoimiston kautta tietää, että minä olin linnun rengastanut, kun pelastuslaitos toimitti renkaan tiedot Rengastustoimistoon. Lintu saatiin hoitoon Jorma Jäntin luo Pielavedelle. Kävin parin päivän kuluksena tarkastamassa sääksen kunnon ja se voi hyvin. Keiteleen Pelastuslaitos lähti avustamaan linnun palautusta pesän tuntuun. Heidän veneellä kävin palauttamassa linnun tutulle paikalle. Linnun sisar ja emot olivat vielä paikalla.

Eräällä tuottoisalla sääksen suopesällä oli pesä vähän nitkahtanut ja pesässä vain yksi poikanen tavanomaisten kolmen sijaan. Kehotin assistenttiani tutkimaan maastoa tarkkaan ja yllättäen pusikosta löytyi pieni (500 g), elävä poikanen. Nostin sen pesälle, korjasin hieman pesää, ettei putoaisi uudestaan.

Ennuste kovin paljon sisariaan pienemmän poikasen eloon jäämiselle on huono. Kävin muutaman viikon päässä tarkastamassa tilanteen ja pelastettu poikanen oli varttunut melkein lentokykyiseksi, sisaren jo lentäessä.

Vuosi oli ennätyksellinen osaltani. Poikastuotto onnistunutta pesintää kohti oli suuri eli 2,55 poikasta. Vuonna 2018 oli keskimäärin vain 1,76 poikasta onnistuneella poikaspesällä. Yhteensä raportoin 75 poikasta 2019 kun edellisenä vuonna vain 30. Pohjois-Savossa meni muutenkin sääksillä erittäin hyvin. Poikasia rekisteröitiin 250 kun vuonna 2018 vain 183. Asuttujen pesien lukumäärä nousi 116:sta 136:een, kuten myös poikastuotto onnistunutta pesintää kohden. Meitä on yhteensä kuusi sääksien pesäntarkastajaa Pohjois-Savossa.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Pohjois-Savon kautta aikain ensimmäiset merikotkat rengastin Nilakalla. Pesän tosin löysin jo edellisenä vuonna, jolloin ainut poikanen oli jo melkein lentokykyinen eli sitä ei enää voinut rengastaa.

Vuoden 2019 rengastetut poikaset olivat jo 25.6.2019 melkein täysikasvuisten kokoisia: siivet 50 cm ja 43 cm ja paino molemmilla 4,3 kg. Linnut saivat vasempaan jalkaansa lukurenkaat ja oikeaan alumiini/punaisen varsinaisen ”sisämaan” renkaan.

Merikotkalla oli myös pesintäyritys Kiuruvedellä. Jarmo Yliluoma pesän löysi ja toimitti siitä minulle kuvaraportteja. Pesintä ei onnistunut. Toinen pesintää yrittäneistä linnuista saattoi olla esiaikainen.

WWF on päättänyt 1972 aloitetun merikotkaprojektin onnistuneena. Merikotka ei enää ole Suomessa uhanalainen. Merikotkan seuranta ja suojelutyö jatkuu ennallaan mutta nyt sääntöjään muuttaneen Sääksisäätiön suojissa.

Kalasaäksen ja merikotkan pesät dronen avulla kuvattuna.

TAPIO OSALA

Merikotka on aloittanut voimallisesti entisten alueidensa takaisinvaltauksen, erittäin voimallisesti vuodesta 2015 lähtien. Merikotka on tulossa siis rannikolta ja Lapista myös sisämaan vesistöjen tuntuun pesimälinnuksi.

LOKIT, KYYHKYT, TIKAT JA VARPUSLINNUT

Jyrki Uotila

LOKIT

Naurulokki *Larus ridibundus*

Kallansiltojen keväthuippu jo 15.4., mutta lukumäärä oli todella vaatimaton, vain 850 p. Muualla nähtiin sentään kaksi mukavaa lepäilijäjengyä 18.5. eli Kei Hetejärvi 550 p ja Iis Keskimmäinen 600 p.

Kalalokki *Larus canus*

Joulukuussa nähtiin vielä muutama myöhäilijä Suo, Kuo (Kuo) ja Kuo (Maa). Ainoastaan 12.12. Kuo Puutossalmella nähtiin 4 lintua, muuten yksittäin. Viimeinen yksilö nähtiin 14.12. Kuo Satamassa. Keväällä lepäilijämäärät olivat todella pieniä ja suurin kuitti oli 115 p. Syksyllä Maaningan peltojen paras ynnäys oli Lapinjärven 700 p 15.10. Talven puolelle jäi totuttu muutama viivytelija: 1.12. Kuo Pirttiemi 2 p, 13.12. Kuo Sinikivi 1p ja 16.12. Kuo Lehtoniemi 1 p.

Selkälokki *Larus fuscus*

Kuten muillakin lokeilla, myös selkälökilla määrät pienenevät edellisvuodesta. Nyt

huippu oli 14.4. Kuo Kallansiltojen 48 p. Syksyllä nähtiin lähes samansuuruinen jengi: 27.8. Kuo Ollinselkä 40 p.

Harmaalokki *Larus argentatus*

Kevätmuutto alkoi 18.2. kun eka argari nähtiin Vrk Päiviönsaassa. Muualla ekat nähtiin vasta maaliskuussa, 10.3. Rau Tyyrinvirta 2 p, 11.3. Kuo Haapaniemi 1 p, 17.3. Pie Petäjälähti 1 p ja 22.3. Kiu Heinäkylä 2 p. Suurin lepäilijämäärä Varkaudessa oli Huruslahden 860 p 30.3. Kuopion huippu oli reilu viikko myöhemmin, eli 9.4. Kallansillat 600 p. Syksyn suurin ryppäs oli Kuo Ollinselän 350 p 27.8. Viimeisen argarit (2) nähtiin Kuopiossa 10.12. Kurkiharjussa. Tämän jälkeen Rau Tyyrinvirtalla nähtiin 23.12. vielä 45 p ja viimeinen lintu uuden vuoden puolella 11.1. Varkaudessa nähtiin vielä tämänkin jälkeen, eli 18.1. 3 p keskustassa.

Merilokki *Larus marinus*

Sekä keväältä ja syksyltä kymmenkunta havaintoa. Keväthaviksista poimittakoon 31.3. 1 m Kei Vuonamo. Syksyltä puoles-

taan ainoat havainnot Kuopion ulkopuolelta. 20.10. Sii Vehkamäki 2 m ja vuoden viimeinen 3.11. Iis jäteasema 1 p.

KYYHKYT

Kesykyyhky *Columba livia*

Muutama yli sadan linnun ilmoitus: 5.1. Kuo tori 150 p, 22.9. Suo Hovinpelto 142 p ja 25.10. Iis Naulalampi 126 p.

Uuttukyyhky *Columba oenas*

Kaikki havainnot (15) keväältä ja suurin massa oli 19.4. Sii Vehkasuo 3 p.

Käki *Cuculus canorus*

Kaksi syyskuista haahuilijaa, 14.9. Kaa Rasilampi 1 p ja 16.9. Vrk Lehtoniemi 1 p.

Tervapääsky *Apus apus*

Heinäkuun kelit koittelivat tervapääskyjä tavallista enemmän ja pelastuspalveluumme tuli 3 yhteydenottoa pesästä pudonneista poikasista.

Valkoselkätikka.
PETTERI OVASKAINEN

TIKAT

Käenpiika *Jynx torquilla*

Edellisvuoteen parannusta (19 -> 21)
2 yksilöä. Pesi todennäköisesti Kaa Niini-
vaarassa ja Ter Haapamäellä.

Harmaapäätikka *Picus canus*

Talven yksilömäärä kasvaa edelleen ja oli
karkeasti arvioiden 210–220 tikkaa. Piha-
bongausviikonlopulta kertyi tänä vuonna
hieman yli 100 havaintoriviä. Pesintöjä
edellisvuoden malliin 3, Iis, Kuo ja Tuu.

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*

Mukavasti 5 reviiireillä viihtynyttä paris-
kuntaa.

Pikkutikka *Dendrocopos minor*

Talvihavaintoja totutusti 11 linnusta, joista
vain Sii Metsotien naaras viihtyi pidem-
pään paikalla.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Talvelta ilmoitettiin vain 5 havaintoa ja
muutenkin havaintoja kertyi varsin niu-
kasti. Onneksi Kaavilta löytyi 2 pesää.

Käenpiika.
PETTERI OVASKAINEN

VARPUSLINNUT

Haarapääsky *Hirundo rustica*

Syyskuun alussa (3.9.) 1000 pääskyn parvi Kuo Lapinjärvellä.

Metsäkirvinen *Anthus trivialis*

Leppoisa lepäilijäjengi 5.9. Sii Väänäjärven ranta 48 p.

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

Ruhtinaallisesti 2 keväthavaintoa: 17.5. 1 m Sii Raasio ja 22.5. Tuu Liukonsuo 1 p. Syksyllä hieman alle 20 yksilöä, enimmäislään 4 p 3.9. Sii Raasiassa ja 3 p 13.9. Sii Jälällä.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Talvella vain 30 havaintoa pikkuparvista. Alkuvuoden suurimat parvet olivat 5.4. Iis Kangaslammella nähty 60 kiertelevää ja 10.5. Kuo keskustan 110 p. Syysvaeltelulta parhaat ilmoitukset: 21.9. Vie Malilantie 450 p ja 2.10. Kuo Museokatu 800 p. Ja tähän se sitten hiipuikin, sillä marraskuussa ja joulukuussa nähtiin enää pikkuparvia.

Koskikara *Cinclus cinclus*

Talven yksilömäärä, noin 140, oli hieman edellisvuotta (150) heikompi.

Punarinta *Erithacus rubecula*

Talvella vain yksi pihabongaushavainto, 27.1. Lep Kotilaisentie 1 p.

Sinirinta *Luscinia svecica*

Keväällä oli tavallista runsaampi, eli 20

yksilöä nähtiin, mutta oli syksyllä kortilla ja vain 6 lintua ilmoitettiin Tiiraan.

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

Vrk Hertunrannassa 18.10. nähty yksilö oli leppoisan myöhäinen.

Mustarastas *Turdus merula*

Edellisvuosia (100–300 yksilöä) selvästi heikompi talviesiintyminen vain noin 60 yksilöllä. Parhailla paikoilla, Kuo Sammalniemi, Kuo Päiväranta ja Rau Äijäntie nähtiin vain 4 muraa.

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Talvella vaatimattomat 12 havaintoa joista vain yksi oli useamman (2) linnun ilmoitus. Syysmuutolta kaksi tonnin lepäilijäjengiä: 10.9. Sii Jälän pellot ja 15.9. Kiu Puolakka.

Laulurastas *Turdus philomelos*

Vuoden viimeinen nähtiin vielä 13.11. Sii Vuorelassa.

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

Syksyllä viimeinen muuttaja jäi niukin naukin talven puolelle: 2.12. Vrk keskusta 1 p.

Kulorastas *Turdus viscivorus*

Kuo Kuopionlahdella 16.11. nähty rastas oli tavallista myöhäisempi.

Kultarinta *Hippolais icterina*

Vain 8 laulajaa: Iis 1, Kuo 4, Lep 1, Sii 1 ja Suo 1.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

Talvella ilmoituksia kolmesta (1/2) yksilöstä ja kaikki Kuopiosta. Laulelijoita hieman edellisvuotta (60) vähemmän, eli 55.

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*

Perusesiintyminen noin 40 reviirillä.

Pikkusieppo *Ficedula parva*

Kevään eka havaittiin jo 7.5. Kuo Savilahdessa, mutta muuten normiesiintyminen noin 30 reviirillä. Elokuun puolivälin jälkeen havaittiin 3 muutolla levähtävää lintua.

Pyrstöttäinen *Aegithalos caudatus*

Talvella hieman toistasataa havaintoa pikkuparvista (max 20 lintua).

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*

Talvella totutut 5 nakkelia: Kuo 2, Lep 1, Rau 1 ja Sii 1. Syksyllä nähtiin sentään tusinan verran.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*

Ilmoituksia vain kuudesta linnusta, joista 3+1 vislaili Kuo Riistavedellä.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*

Koko vuodelta vain 33 havaintoriviä, joista kymmenkunta päällekkäistä, joten vähissä oli ilmoitukset.

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*

Edellisvuoden malliin hieman yli kaksikymmentä (22) talvihavaintoa.

Närhi *Garrulus glandarius*
Syysvaeltelun huippuna 27.9. Kaa Niini-
vaara 64 NW.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus*
Tuusniemen ja Suonenjoen lisäksi kuukke-
leita nähtiin seuraavasti Kaa 8, Kuo (Nil)
3, Rva 3 ja Vie 1.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*
Talvihakkeja 15, Kuo 11, Lep 2, Suo 1 ja
Tuu 1. Heinäkuun alussa (9.7.) Pie keskus-
tassa nähtiin emo kahden maastopoikasen
kanssa.

Naakka *Corvus monedula*
Muutama kunnan parvi: 24.7. Iis Palois-
tenkatu 500 p, 9.8. Kuo Riistavesi 380 p ja
12.8. Kuo Hussolansaari 500 p.

Mustavaris *Corvus frugilegus*
Edelliskatsauksessa mainitun Iis kotilihan
(1.12.) linnun lisäksi ilmoitettiin kaksi
muuta mustavarista talvelta: 11.2.–22.3.
Kuo (Nil) Paavontie 1 p ja 27.2. Lap
Artunkuja 1 p. Näiden lisäksi nähtiin vain
8 yksilöä kevään aikana.

Kottarainen *Sturnus vulgaris*
Vain yksi talvihavainto ja varsin yllättäväl-
tä suunnalta: 6.12.–9.12. Rva Vellipuro 1 p.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*
Siilinjärven pelloilta kaksi leppoisaa par-
vea: 23.7. Jälä 150 p ja 6.10. Ahmo 100 p.

Peippo *Fringilla coelebs*
Ihan hyvä talviesiintyminen vaikka edellis-
talven (335 yksilöä) jälkeen tuntui vähän
vaisulta. Kokonaismäärä noin 90 ja parhaat
ilmoitukset Kei Lappakylä 7 p ja Kuo
Käärmelahti 8 p.

Järripeippo *Fringilla montifringilla*
Vain 5 talvista järriä: Iis 2, Kei 1 ja Vie 2.
Toukokuun alussa ilmestyi muutaman
sadan linnun parvissa ruokinnoille ympäri
maakuntaa. Suurimmat lukemat Kuo
Pisankoski 1000 p, Kuo Palonurmi 300 p,
Kei Lappakylä 300 p ja Kuo Siikajärvi
500 p.

Tikli *Carduelis carduelis*
Kuo Silmäsuolla nähtiin enimmillään
4.11. 98 p.

Urpiainen *Carduelis flammea*
Syksyllä lokakuun alkupäivinä oli muka-
vaa liikehdintää. Suurimmat lukemat las-
kettiin 5.10. Kaa Kylänvaara 1132 m ja
Kuo Puutossalmi 533 m. Seuraavana päi-
vänä (6.10.) Rau Kiesimän kanavalla meni
vielä 1020 urpoa.

Tundraurpiainen *Carduelis homemanni*
Siihen nähden kuinka paljon loka-marras-
kuussa nähtiin urpoja, niin turpot olivat
todella harvassa. Linnuilla taisi olla sen
verran kovat menohalut, ettei niitä ehditty
katsoa tarkemmin.

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera*
Edelliskatsauksessa mainitun talvihavain-
non (10.12.) lisäksi tehtiin 9 havaintoa.
(kesä- 1, heinä- 2, elo- 4, syys- 1 ja marras-
kuu 1).

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*
Koko vuodelta vain 8 havaintoa, näistä
Rau Hanhitaipaleen 12 p 17.6. erottuu
muista 1–4 linnun ilmoituksista.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*
Talvella muutama pikkuparvi, 18.1. Tuu
Petromäentie 35 p, 2.2. Kaa Kortteinen
33 kiert ja 10.2. Tuu Enonsalo 40 p.

Nokkavarpunen
Coccothraustes coccothraustes
Keväällä havaittiin vain kolmella paikalla.
2.4. Kuo Särkiniemi 2 p, 4.4. Lap Mänty-
lahti 1 p ja 9.5.–11.5. Kuo Siikajärvi 1 p.

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus*
Syksyllä kaksi kuittausta, 2.9. Iis Poropirtti
2 p ja 8.9. Kuo Vuotjärvi 1 p.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*
Edellistalven tapaan kaksi havaintoa:

5.1. Vrk Itsenäisyydenpuisto 1 p ja 16.2.
Kuo Patalahti 6 p. Lokakuusia havaintoja
peräti 15, joista muhkeimmat lukemat oli-
vat 29.10. Kuo Vuotjärvi 16 p ja 30.10.
Iis Itikka 30 kiert. Tämän jälkeen nähtiin
vielä 2.11. kaksi yksinäistä lintua Kaavilla
(Niinivaara ja Heinävaara).

Keltasirkku *Emberiza citrinella*
Kaksi 500 linnun parvea ilmoitettiin loppu-
syksyllä-alkutalvella: 19.11. Rau Kerkon-
koski, 29.11.–16.12. Kuo Siikajärvi.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*
Edelleen häviksissä.

Pohjansirkku *Emberiza rustica*
Kevään eka oli jo 12.4. Kuo Kaislastenlah-
della ruokinnalle tupsahtanut lintu. Tämän
lisäksi 7 havaintoa toukokuun alkupäiviltä,
eli ihan mukava parannus edelliskevään
nollasaldoon. Kesältä vain yksi pesintään
viittaava havainto Rva Issakasta, vaikka
elokuun alussa täsmäretkeiltiin vanhoilla
pesimäpaikoilla. Mutta syksyn havainto-
summa oli sitten tavallista messevämpi.
Sii Raasion ulkopuolella nähtiin runsaat
30 yksilöä, joka sinällään oli jo tavallista
parempi syyslukema, mutta kun siihen
lisätään Raasion rengastukset (123 lintua)
päästään ihan kunnan lukemaan.

Pajusirkku *Emberiza schoeniclus*
Syysmuuton huippuna 21.9. Sii Raasion
78 rengastusta.

Keltavästäräkki.
ANNE MOILANEN

Katsaus vuoden 2019 harvinaisuuksiin

Marko Kelo, Eelis Rissanen

Punajalkahaukka.
EETU KELO

Katsauksessa käsitellään vuoden 2019 harvinaisuudet Pohjois-Savossa. Katsaukseen on valittu meillä harvinaiset ja vähälukuiset lajit. Havainnot on koottu Tiiran havaintojärjestelmästä. Havaintojen julkaisukelpoisuuden ovat tarkastaneet yhdistyksen alueharvinaisuuskomitea (AHK) tai valtakunnallinen rareiteettikomitea (RK). AHK:n jäsenenä toimivat Pertti Renvall (pj), Marko Kelo, Eelis Rissanen ja Juha Väätäinen.

Rarivuosi 2019

Vuosi oli kokonaisuudessaan mielenkiintoinen. Alueelle saatiin kolme uutta lajia: aavikkotylli ja nunnatasku sekä hiukan odotetusti aroharmalokki. Muita merkittäviä havaintoja vuodelle olivat: kiljuhanhi, punapäänarsku (Pohjois-Savon kolmas), tunturikihi, pikkuruokki, pikkukultarinta (Pohjois-Savon viides) ja valkopäätiainen (Pohjois-Savon toinen). Havaintovuodelle ei yllättäen tullut yhtään havaintoa liejukanasta, mustaleppälinnusta ja rytikerttusesta.

Katsauksen rakenne

Katsaus noudattelee aikaisempien vuosien mallia. Merkittävimpiä havaintoja on kommentoitu erikseen. Mikäli havaintoa ei ole kommentoitu, se ei poikkea lajin normaalista esiintymiskuvasta.

Tieteellisen nimen jälkeen suluissa oleva luku kertoo havaintojen yksilömäärän. Lajihavainnot ovat aikajärjestyksessä. Lisäksi mainitaan paikka, yksilömäärä, mahdolliset merkinnät sukupuolesta ja iästä sekä tilatieto (muuttava, paikallinen ym.)

Havainnoijien lukumäärä on rajattu muutamaa poikkeusta lukuunottamatta neljään ja nimet on kirjoitettu kokonaan. Ensimmäisen havainnon tekijä on pyritty laittamaan ensimmäiseksi. Käytetyt lyhenteet ovat vakiintuneen käytännön mukaisia.

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor* (4)

Laji on ollut melko vähälukuinen, välillä havainnoissa on ollut nollavuotia. Siihen nähden esiintyminen oli jopa normaalia runsaampi: 18.–20.4. Kuo Maaninka, Vianta 1 +2kv p (Marko Kelo, ym.), 19.4. Kuo Kallansillat 1 2kv p (Fotofennica esitely, ym.), 20.–25.4. Sii Toivalannotko 1 +2kv p (Eelis Rissanen, Petri Sallinen, ym.), 1.–10.5. Kuo Maaninka, Lapinjärvet 1 +2kv p (Jaakko Kettunen, ym.).

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (5)

Havaintoja hiukan tavanomaista vähemmän viime vuosiin verrattuna: 14.4. Sii Vehkamäki 1 +2kv ad E (+ Ccgy 2 ad) Pertti Renvall, 20.–25.4. Sii Toivalannotko 2 +2kv p (Eelis Rissanen, Petri Sallinen, ym.), 13.5. Kuo Nilsia, Ahmapuro, Ruukinsalo 1 p (Pertti Hartikainen), 13.10. Kuo Nilsia, Siikajärvi, –Jokivarsi 1 p (Pertti Hartikainen).

Lyhytnokkahanhi

Anser brachyrhynchus (n. 15)

Verrattain normaali esiintyminen. Kaikki havainnot: 14.4. Sii Vehkamäki 1 N (+ Afab 2) (Pertti Renvall), 17.4.–6.5. Kuo Maaninka, Lapinjärvet 1 p (Marko Kelo, ym.). Kyseisellä ajanjaksolla havaintoja vain yhdestä paikallisesta yksilöstä Lapinjärvien alueella. 19.4. Kuo Maaninka, Lapinjärvet, Mattila 2 m (Mervi T. Hyvönen, Tuomo Keinänen), 27.4. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 1 m (Sakari Palmio, Kirsikka Palmio), 28.4. Lap Lintulahti, Telppäsentie 2 p (Juha Koponen), 2.5. Lap Nerkooniemi, Raivio 2 p (Tarmo Huttunen, ym.), 4.5. Iis Iso-Lappi 1 m (Jarmo Yliluoma, Kyösti Hujanen, Kari Bovellan), 7.5. Lap Mattila 1 p (Leena Meuronen), 11.5. Kuo Maaninka, Kinnulanlahti 3 p (Pertti Renvall), 23.9. Kuo Maaninka, Myllymäki 1 W (Markku Ukkonen).

Kiljuhanhi *Anser erythropus* (1)

Yksi havainto erikoiseen ajankohtaan: 8.9. Kuo Maaninka, Tuovilanlahti 1 kuollut (ammuttu), löytäjä tuntematon. Asiasta uutisoitu mm. Maaseudun Tulevaisuus-lehdessä, Iltalehdessä, Poliisin facebook-sivuilla. Poliisin tiedotteen mukaan lintu löytyi kantatie 77 varrelta, Korkeakosken kohdalta. (Itä-Suomen Poliisi/ Facebook-päivitys 3.10.2019).

Ruostesorsa *Tadorna ferruginea* (1)

Yksi havainto: 30.8.–7.9. Tuu Pajusalmi 1 p (Juhani Rissanen, ym.).

Ristisorsa *Tadorna tadorna* (1)

Yksi havainto: 7.5. Kuo Ruunajoki, Koukuniemi 1kn p, nous N-E (Lauri Havu).

Harmaasorsa *Anas strepera* (n. 15)

Muutamien vuosien jälkeen hiukan parempi esiintyminen: 22.–25.4. Sii Toivalannotko 1 kn p (Markku Ukkonen, ym.), 24.–25.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 k p (Kauko Siikström, ym.), 25.–29.4. Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 1 k p (Pertti Renvall, Juhani Rissanen, ym.), koiras löysi naaraan tai päinvastoin, 30.4.–4.5. Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 1 kn p (Mikko Mönkkönen, ym.), 26.4. Kuo Maaninka, Lapinranta 2 k p (Pertti Renvall), 4.–15.5. Sii Raasio 1 kn p (Markku Ukkonen, Juhani Rissanen, Marko Hartikainen, Jari Jokela, ym.), todennäköisesti sama pariskunta seilasi Raasion ja Kolmisoppi-järven välillä. 7.5. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 1 kn kierti (Marika Häkli), 9.5. Iis Iso-Ahmo 1 kn p (Jarmo Yliluoma), 27.5. Tuu Koivu-lahti, Pajukanta 1 k p, nous (Seppo Neuvonen), 30.5. Sii Raasio 1 k p (Eelis Rissanen, Sanna Hakkarainen ym. retkiporukka), liekö naaras ollut jälkikasvun parissa?, 12.10. Sii Hökösenjärvi 1 n-puk p (Markku Ukkonen).

Punapäänarsku *Netta rufina* (1)

Pohjois-Savon kolmas havainto: 23.11. Vrk Hertunranta, Huruslahti 1 k jp p, nous N (Heikki Pentikäinen, Liisa Tolvanen, Pekka Ruotsalainen, ym.). Liekö peräisin lähialueella sijaitsevasta lintutarhasta?

Peltopyy *Perdix perdix* (6)

Kaksi havaintoa, joiden alkuperä lienee Maaninkajärven alueelle tehdyistä istutuksista: 19.8. Kuo Maaninka, Haatala 3 p (Marika Häkli), 15.10. Kuo Maaninka, Maaninkajärvi, Hallavaara 3 p (Kari Keränen, Sakari Penttonen, Kaarina Salomaa).

Viiriäinen *Coturnix coturnix* (6)

Muutaman nollavuoden jälkeen peräti kuusi ääntelijää, joista yllättäen myös yksi syyshavainto: 7.6. Rva Kari, Siikasahi 1 Ä (Juha Väätäinen), 15.6. Kiu Alajoki, Peltoniemi 1 Ä (Jarmo Yliluoma), 17.6. Kuo Nilsia, Hanhisalmi 1 Ä (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 15.–31.7. Kuo Juankoski, Pyöräkkäjoki 2 Ä (Tuula Neuvonen, Kaarlo Räsänen), 10.8.–2.9. Kuo Maaninka, Keskimmäinen 1 Än (Rami Aho, Esko Sillanpää, Mikko Pärssinen, ym.).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (2)

Kaksi yksilöä: 16.–23.11. Rau Vaajasalmi, Tyyrinvirta 1 p (Pekka Savolainen, Ari Tossavainen, ym.), 19.11. Kuo Maaninka, Mustavirta 1 +1kv p (Matti Pirskanen, Ilkka Markkanen).

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (7)

Normaali esiintyminen: 14.5. Kuo Itkonniemi 1 kierti (Minna Glad), 19.–20.5. Son Sonkakoski 1 p (Katja Parviainen, Jannica Hagström), 7.6. Kuo Juankoski, Hirvisaari, Salmela 3 p (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 7.6. Kuo Juankoski, Venäänaho 2 p (Minna Tirkkonen).

Jalohaikara *Egretta alba* (n.36)

Huikkea uusi ennätys, vaikka todellista yksilömäärää tämän lajin osalta on haasteellista arvioida. Kaikki havainnot: 1.5. Kei Hetejärvi, Saunaniemi 1 p (Perttu Puranen), 2.–6.5. Vrk Lehtoniemi, Ruokolahti (Marita Vokkolainen, Timo Immonen, Heikki Pentikäinen, ym.), 18.–19.8. Kuo Maaninka, Hussolansaari (Marika Häkli, ym.), 24.8. Kuo Maaninka, Patalahti 2 p (Pertti Renvall), 24.8. Kuo Maaninka,

Kyhmyjoutsen.
ILKKA MARKKANEN

Risticorsa.
ILKKA MARKKANEN

Myllymäki 4 m (Markku Ukkonen), 25.–26.8. Kuo Maaninka, Mustavirta 4 p, (Matti Pirskanen, Mika Räsänen, ym.), tämän jälkeen yksilömäärä Mustavirralla vaihteli 1–4 yksilön välillä aina viimeiseen havaintopäivään 25.9. asti, jolloin 1 p (Ismo Laakso), 1.9. Kuo Riistavesi, Keskimäinen 1 p (Kari Hänninen), 10.9. Kuo Kurkiharju, Kotkatniemi 1 p (Jorma Tuomainen), 11.9. Vrk Kangaslampi 6 p (Eva Noponen, Pirkko Iivarinen, Irmeli Rossi-Tiittanen), 13.9. Kuo Keilankanta 12 SE (Juha Poutanen), 13.9. Vrk Kangaslampi 1 kiert (Hannu Holopainen), 14.9. Kuo Karttula, Jokiniemi 2 p (Markku Ukkonen, Mirja Ukkonen, Jukka Tiilikainen), 14.9. Vrk Kangaslampi 4 kiert (Ari Voutilainen, Tarja Voutilainen), 15.9. Vrk Kangaslampi 3 p (Maire Nissinen), 11.–15.9. Kangaslammien havainnoissa osin tod.näk. samoja yksilöitä, 22.9. Kuo Maaninka, Lapinjärvi 1 SW (Ismo Laakso), 23.9. Kuo Maaninka, Myllymäki 1 E (Markku Ukkonen).

Punajalkahaukka *Falco vespertinus* (1)
Suomen mittakaavassa nuorilla punajaloilla oli huikea vaellus, mutta Pohjois-Savossa havainnointiaktiivisuudesta huolimatta tulos jäi heikoksi. Vain yksi havainto: 7.9. Kuo Hirvilahti, Eteläkylä 1 1kv p, NE (Marko Kelo, Eetu Kelo).

Haarahaukka *Milvus migrans* (13)
Tavanomaista parempi esiintyminen: 29.4. Vrk Palviainen 1 kiert (Hannu Rönkkö, Leena Rönkkö), 30.4. Lap Mäntylähti, Tikankoski 1 S (Asta Lähdesmäki, Lassi Lähdesmäki), 1.5. Iis Ilomäki 1 kiert

(Sanna Antikainen), 12.5. Rau Rastunsuontie 1 kiert (Mervi Hämäläinen), 13.5. Rau Vihtajärvi, Pakkula 1 kiert (Olli Korhonen), 14.5. Suo Jalkala, Sarviniemi 1 kiert (Pekka Savolainen), 17.5. Kuo Maaninka, Patalahti 1 N (Ilkka Markkanen, Eija Markkanen), 25.5. Kuo Ryttyjärvi 1 N (Raimo Hämäläinen), 22.6. Vie Nissilä, Isomäki 1 ad kiert (Seppo Kajaste), 30.6. Kuo Juankoski, Pisankoski 1 E (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen, Reetta Väätäinen), 20.7. Iis Jätekeskus 1 kiert (Pertti Hartikainen), 23.7. Lep Oikearanta, Niemelä 1 kiert (Lauri Havu, Heikki Törönen), 31.8. Kuo Maaninka, Patalahti 1 p (Pertti Renvall, Riitta Renvall).

Arosuohaukka *Circus macrourus* (n.11)
Usean nousujohtaisen vuoden jälkeen hiukan vähemmän havaintoja: 19.4. Vrk Ruokojärvi 1 ad k N (Heikki Pentikäinen, Liisa Tolvanen, Hannu Rahikainen), 21.4. Vrk Ruokojärvi 1 k kiert (Timo Immonen, Allan Nyysönen, Heikki Pentikäinen, ym.), 21.4. Sii Jälä, pellost 1 ad k N-W (Raimo Hämäläinen, Marja Luoma, Tero Pelkonen), 23.4. Kaa Miettälänmäki, Kalajoenpellot 1 ad k p (Pertti Räsänen, Eini Räsänen), 5.5. Tuu Koivulahti, retkisatama 1 ad k p (Seppo Neuvonen), 30.8. Kuo Maaninka, Keskimäinen-Lapinranta 1 k p (Lauri Havu, Seija Majuri, Mika Räsänen), 1.9. Sii Keskimäinen, ent. kaatopaikka 1 1kv WSW (Pertti Renvall), 2.9. Kuo Nilsiä, Kukkurinmäki 1 2kv k S (Juha Väätäinen), 11.9. Kuo Silmäsuo 1 1kv NNW (Ilkka Markkanen), 16.9. Kuo Maaninka, Käärnelähti, Joutensuo 1 ad k p (Markku

Ukkonen, Mirja Ukkonen), kenties sama lintu, 17.9. Kuo Maaninka, Käärnelähti 1 k p (Kaarina Heiskanen).

Arosuohaukka/Niittysuohaukka

Circus macrourus/pygargus (1)

Vain yksi määrittämätön sirosuohaukka: 16.9. Sii Vehkamäki 1 n-puk SSE (Pertti Renvall).

Kiljukotka *Aquila clanga* (1)

Havaintoja on tehty lähes vuosittain. Nyt yksi havainto: 23.5. Kuo Nilsiä, Kukkurinmäki 1 2–3kv E (Juha Väätäinen, Pertti Hartikainen).

Keräkurmitsa *Charadrius morinellus* (10)

Kaksi havaintoa, joista toinen normaaliin kevätmuuttoaikaan ja toinen yllättäen syksyllä: 26.5. Son Takaharju, Saukkosuo 8 p (Kyösti Hujanen), 17.9. Kaa Sivakkavuori 2 än m (Pertti Räsänen).

Aavikkotylli *Charadrius leschenaultii* (1)

Pohjois-Savolle uusi laji, joka paljastui vasta 3 kuukautta havainnonteon jälkeen kameran kuvien tutkinnassa. 4.7. Sii Raasio 1 +1kv k p (Pekka Jaakkola). Havainto 12. havainto Suomesta ja toinen havainto sisämaasta.

Heinäkurppa *Gallinago media* (1)

Tavanomaiseen ajankohtaan: 8.9. Iis Kuikkaniemi 1 nous (Tarmo Huttunen).

Lampiviklo *Tringa stagnatilis* (1)

Yksi havainto: 9.5. Kuo Maaninka, Lapinranta 1 p (Markku Ukkonen).

Karikukko *Arenaria interpres* (2)

Parin vuoden tauon jälkeen yksi havainto: 12.5. Sii Jälä, pellot 2 p (Matti Hovi, Pirkko Siikamäki, Jaakko Kettunen, Tero Pelkonen, ym.).

Leveäpyrstökihi

Stercorarius pomarinus (1)

14.10. Tuu Juojärvi 1 p (Ilpo Kasanen).

Tunturikihi *Stercorarius longicaudus* (1)

Monen vuoden tauon jälkeen: 18.5. Kuo Etelä-Kallavesi, Ollinselkä 1 p (Jorma Tuomainen). Edellinen havainto on vuodelta 2001.

Räyskä *Hydroprogne caspia* (1)

Räyskähavainnot ovat tyypillisesti elokuulta: 10.8. Kuo Riistavesi, Rötikkö 1 SE (Matti Pirskanen).

Aroharmaalokki *Larus cachinnans* (1)

Odotettu uusi laji Pohjois-Savon lajilistalle: 8.7. Iis Jäteasema 1 p (Tarmo Huttunen).

Isolokki *Larus hyperboreus* (1)

Iisalmen jäteasemalta toinenkin hyvä lokkihavis samalle vuodelle: 3.11. Iis Jäteasema 1 kv p (Tarmo Huttunen).

Pikkuruokki *Alle alle* (1)

Harvat havainnot ovat olleet yleensä kuoleista linnuista. Havaintojen ajankohta on tyypillisesti ollut loka-marraskuussa. Tällä kertaa havainto elävästä: 21.10. Kuo Puutossalmi 1 tp p (Matti Pirskanen, Markku Ukkonen, Ilkka Markkanen). Edellinen havainto on vuodelta 2012.

Turkinkyhky *Streptopelia decaocto* (4)

Keskimääräistä parempi esiintyminen: 4.4. Sii Kasurila, Pieni-Siili 1 p (Henna Oikarinen), 14.6. Lap Peltoniemi 1 p, nous S (Juha Koponen), 18.6. Kuo Jynkkä 1 Ä (Jorma Tuomainen), 28.7. Kuo Maaninka, Ruokovirta, Ala-Ruokovesi 1 ad p W (Ilkka Markkanen, Eija Markkanen).

Kehräjä *Caprimulgus europaeus* (n.4)

Hiukan parempi esiintyminen: 2.6. Lep Mäkrämäki, Soidinharju 1 p, nous (Lauri Havu), 8.6. Suo Metsäntutkimuslaitos, Juntantie 1 p Ä (Ari Tossavainen, Pekka Savolainen), 12.6. Suo Kapeesalo, Iso Mustikainen 1 k +1kv Än, rev (Hannu Kärkkäinen), 12.6. Suo Kapeesalo, Linjalampi 1 +1kv Än, rev (Hannu Kärkkäinen), 26.6. Suo Lintharju, Palolampi 1 än (Olli Korhonen).

Harjalintu *Upupa epops* (3)

Normaali esiintyminen, yllättäen myös

kesähavainto: 11.5. Kuo Maaninka, Kinnulanlahti, Hakkio 1 p (Pirkko Korhonen), 2.7. Kuo Riistavesi, Talvilahdentie 1 p (Tuuli Matila), 14.9. Kuo Tervassalo 1 p (Martti Tuhkanen).

Kangaskiuru *Lullula arborea* (n.13)

Hiukan runsaampi esiintyminen jo kolmantena vuonna peräkkäin: 2.4.–19.6. Suo Käpylä, Pieni Palolampi/Metsäntutkimuslaitoksen alue 1–2 p, ä (Lauri Havu, ym.), 3.4. Suo Oittilansalo 4 p (Pekka Savolainen, Hannu Kärkkäinen), 6.4. enää 1 p (Pekka Savolainen, Ari Tossavainen), 4.4. Vrk Huruslahti 3 kiert än, W (Heikki Pentikäinen), 7.4. Kuo Maaninka, Vesajoki 1 ä p (Eelis Rissanen), 14.4. Kuo Niuvanmiemi 1 p än (Riitta Rajala), 24.–29.4. Kuo Maaninka, Käärmelahti 1 Ä (Kaarina Heiskanen, Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen, Jaakko Kettunen, ym.), 26.5. Suo Käpylä, ravirata 1 p Än (Ari Tossavainen), tod.näk. sama yksilö kuin Metsäntutkimuslaitoksen alueella. 28.11. Kuo Heinälammirinne 1 p än (Matti Pirskanen, Ilkka Markkanen).

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (6)

Viime vuoden runsaan esiintymisen jälkeen ihan kohtuullisesti: 8.4. Kuo Juankoski, Vuotjärvi, Selkälänmiemi 1 p (Juha Väättäinen, Asta Hakkarainen-Väättäinen, ym.), 23.–24.4. Sii Jälä, pellot 1 p (Markku Ukkonen, ym.), 8.5. Tuu Lautalan pellot 3 p, nous N (Juhani Rissanen), 15.10. Rva Kangaslahti, lentokenttä 1 p (Juha Väättäinen, Asta Hakkarainen-Väättäinen, Pertti Hartikainen).

Pikkukultarinta *Hippolais caligata* (1)

Pohjois-Savon viides havainto, edellinen vuodelta 2010: 22.–26.6. Kuo Nilsä, Nilakka 1 Än (Juha Väättäinen, Asta Hakkarainen-Väättäinen, ym.).

Isokirvinen *Anthus richardi* (1)

Tyypilliseen aikaan: 10.–11.10 Sii Jälä, pellot 1 p än (Markku Ukkonen, Marko Kelo, Pertti Renvall, ym.). Edellinen havainto on vuodelta 2015.

Sitruunavästäräkki *Motacilla citreola* (1)

Havaitaan keskimäärin muutaman vuoden välein: 10.5. Sii Raasio, lintutorni 1 n p (Markku Ukkonen)

Virtävästäräkki *Motacilla cinerea* (3)

Havaitaan keskimäärin joka toinen vuosi: 27.4. Sii Vehkamäki 2 än, NW (1k + 1) (Pertti Renvall), 11.–22.8. Vrk Päiviönsaari, Ämmäkoski 1 n p (Timo Immonen, Mikael Dyhr, Allan Nyssönen, Pekka Ruotsalainen, Pekka Varneslahti).

Sinipyrstö *Tarsiger cyanurus* (2)

Tavanomainen esiintyminen perinteisiltä paikoilta: 28.5.–1.6. Kuo Nilsä Pisa 1 p, Än (Juha Väättäinen, Asta Hakkarainen-Väättäinen, ym.), 5.6. Rva Pumpulikirkko, Pumpulilampi 1 Ä (Juha Väättäinen, Asta Hakkarainen-Väättäinen).

Nunnatasku *Oenanthe pleschanka* (1)

Maakunnan ensihavainto 12.10 Kuo Nilsä, Nilakka 1 p (Leena Meuronen).

Sepelrastas *Turdus torquatus* (5)

Parin runsaamman esiintymisvuoden jälkeen normivuosi: 25.4. Ter Kopola 1 ad k p (Tuula Vanamo), 4.5. Kei Vuonamo 1 n p (Perttu Puranen), 4.5. Suo Pappilanpelto 1 n p (Pekka Savolainen, ym.), 4.5. Ves Sonkari, Syvälahti 1 p (Kimmo Hakala, Hillevi Niiranen), 9.5. Pie Säviäntaipale 1 p (Tiina Jauhiainen).

Mustakaularastas *Turdus atrogularis* (1)

Vanha havainto vuodelta 2018. Maakunnan kolmas havainto: 21.–23.10.2018 Kuo Maaninka, Käärmelahti 1 k p (Markku Ukkonen, Kaarina Heiskanen, Ilkka Markkanen ja Niklas Åberg).

Taigauunilintu *Phylloscopus inornatus* (4)

Normaali vuosi: 8.9. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 kv reng (Kauko Siikström), 15.9. Lep Sorsavesi, Hakoluodot 1 p (Pekka Majuri), 17.9. Kuo Rautaniemi, Nurmi-saari 1 p (Harri Hölttä, Timo Perätie, ym.), 17.9. Sii Joentaus 1 p (Jari Jokela).

Valkopäätiainen *Cyanistes cyanus* (1)

Pohjois-Savon toinen havainto: 24.–26.11. Ter Talluskylä 1 ad p (Lea Karhatsu-Huuskonen, Olli Korhonen). Hyväksyttiin puhtaana valkopäätiaisena.

Lapintiaainen *Poecile cinctus* (7)

Normaalia parempi esiintyminen: 15.12.2018–25.3.2019 Rva Älänteenlahti 1 p (Sanna Hakkarainen, Matti Hakkarainen, Hannu Huusko), 1.–9.1. Kuo Nilsä, Raatti, Purola 1 p (Pertti Taskinen, Tuula Taskinen, ym.), 20.1. Kuo Nilsä, Illainen, Viitalampi 1 p (Mirja Taskinen), tod. näk. sama lintu kuin Purolassa, 6.10. Sii Raasio 3 kiert (Olli Toivonen, Reijo Nenonen), 15.10. Lep Sorsavesi, Hakoluodot 1 p (Seija Majuri), 6.11.–31.12. Kuo Maaninka, Käärmelahti 1 p (Sanna Hakkarainen, Elias Hakkarainen, Matti Hakkarainen, ym.).

Vuorihemppo *Carduelis flavirostris* (2)

Normaalia niukempi esiintyminen: 30.3. Kuo Maaninka, Keskimäinen 1 ä m (Marko Kelo), 15.11. Kuo Kumpusaari 1 än, S (Niklas Åberg).

Tuusniemen kuukkelikatsaus 2020

Rauno Nokelainen

Taustaksi

Kolmisen vuotta sitten tein yhteenvedon kuukkeliseurannasta (Siivekäs 2016, ss. 28–30). Nyt tähän katsaukseen olen koonnut rengastuksista ja tapaamisista päivitettyä tietoa sekä nostan esiin kaksi paikkaa erityispiirteineen. Pääasiallinen retkeilyalueeni on ollut edelleen Enonsalo ja siitä muutaman kilometrin etelään oleva seutu. Tiedän toki että kuukkeleita on myös tuntemieni alueiden ulkopuolella.

Enonsalosta on perimätieto kuukkelireviireistä yli 40 vuoden takaa. Kolmisen vuotta sitten tämä alue hakattiin ja siellä yhtäjaksoisesti viihtynyt kuukkelipopulaatio hajaantui ympäristöön. Omakohtainen historiani alkoi 1986 samaan aikaan Tuusniemelle mökkiytymiseni kanssa. Ensimmäiset havaintoni ovat runsaat 5 km Enonsalosta pohjoiseen Kytönevan – Kaatramäen alueelta ja muutamalta mökin läheiseltä piharuokinnalta. Näiltäkin seuduilta ovat kuukkelit ainakin omien havaintojeni mukaan kaikonneet vähitellen hakkuiden myötä.

Viimeisten vuosien aikana edellä mainittujen lisäksi useita kuukkeleiden ydinreviireitä on tyhjentynyt hakkuiden takia ja muutamia syys/talvikauden seurannan kannalta helppoja piharuokintoja on kadonnut asuinpaikkojen autioitumisen myötä. Olen edelleen kirjannut kuukkelihavaintoni salaamatta Tiiraan pesintään viittaavia havaintoja ja yhtä asukkaiden toiveesta salattua piharuokintapaikkaa lukuun ottamatta.

Laajempaa katsantoa kuukkeleiden tilanteeseen ja elinolojen turvaamiseen löytyy mm. Suomen Luonnonsuojeluliiton kuukkelisivuilta [https://www.sll.fi/mitamme-teemme/metsat/kuukkelit/](https://www.sll.fi/mitamme-teemme/metsat/kuukkelit). Pekka Pelto-mäen kuukkeliblogissa <https://kuukkelitutkimus.blogspot.com/2019/12/> taas on lähinnä Ylläksen alueen ison lukurengastetun kuukkelijoukon seurantaan perustuvaa mielenkiintoista kerrontaa.

Rengastukset ja tapaamiset

Kolmen vuoden takaisessa tilanteessa 31.1.2017 oli rengastettu vuodesta 2010 lähtien 18 kuukkelia ja Rengastustoimis-

toon kirjattu niistä 129 tapaamista. Kuukkeleiden rengastuksia on jatkettu aiempaan tapaan. Syys/talvikaudella on pyritty vuosittain yhteen mahdollisimman tehokkaiseen rengastuspäivään. Toni Nurmi Joensuuusta on hoitanut hyvällä taidollaan itse rengastukset, minun päätehtävänäni on ollut koota kuukkeleita yhteen muutamalle metsäruokintapaikalle. Rengastus on toteutettu edelleen siten, että linnun toiseen jalkaan on kiinnitetty alumiinirengas ja toiseen kaksi värirenkasta. Värirenkaita on siten joko oikeassa tai vasemmassa jalassa kaksi ja ne voivat olla myös keskenään samanvärisiä.

Nyt 10.2.2020 mennessä on rengastettu yhteensä 36 kuukkelia ja niistä on saatu kaikkiaan 352 kirjattua tapaamista. Valtaosa havainnoista ja kirjauksista Rengastustoimistoon on tehty minun toimestani. Muutamassa tapaamisessa olen ollut välittäjänä, jolloin silloinkin löytäjä saa sähköpostiinsa tiedot linnun historiasta.

Vuosi 2019 oli rengastusten suhteen tähänastinen ennätysvuosi. Kolmesta pai-

kasta saimme renkaiisiin yhteensä 10 lintua lyhyenä talvipäivänä 17.12.2019. Enonsalontie 165:n piharuokintapaikan lähelle metsän puolelle perustin muutamaksi päiväksi tilapäisen ruokintapaikan ja sinne kerääntyi 6 kuukkelia, joista yksi oli aiemmin rengastettu. Viidestä renkaattomasta saimme pikavauhtia neljä uutta rengastusta.

Toiveena on saada jatkossakin Rengastustoimistoon mahdollisimman kattavasti tieto rengaskuukkeleiden tapaamisista. Kuukkelit joutuvat joka tapauksessa hakemaan uusia reviiireitä hakkuiden alta ja kaikki saatavissa olevat tiedot tapaamisista auttavat kokonaistilanteen seuraamista. Alumiinirengasta ei pysty lukemaan kuin poikkeustapauksissa mutta värirenkastiedot yksilöivät linnun. Tapaamisajan ja paikan lisäksi tarvitaan tieto siitä kummassa jalassa ja missä järjestyksessä värirenkaat ovat.

Petäislampi

Vuoden 2017 lopulta alkaen seurannassani on ollut Petäislammeksi ristimäni paikka Enonsalon eteläpuolella. Kuukkelipaikan lähellä on maanomistajan ylläpitämä melko laaja riistapello ja ihan kuukkelipaikan vieressä riistan ruokintapaikka. Siten täällä on puhtaaseen metsäpaikkaan nähden monilajista elämää talvikaudellakin. Syksyn 2019 aikana täällä on käynyt säännöllisesti kolme renkaatonta kuukkelia. Ensitapaamisessa yksi näistä kolmesta tuli takaapäin olkapäälleni ja myöhemminkin kädelle kerjäämään evästä. 17.12.2019 koko kolmikko saatiin renkaiisiin.

Yksi kuukkeleista oli menettänyt pyrstönsä kokonaan marraskuun 2019 lopussa. Paikan erityisluonne pysäytti riistapellon tuntumaan myös ainakin varpushaukkoja. Arvelen varpushaukan tavoitelleen kuukkelia saaliiksi, ja on tietenkin mahdollista että varpushaukka on saanutkin tästä tai muualta kuukkelisaalista. Tämä voi olla

Mallikelpoisesti esittäytyvä rengaskuukkelia.

yksi selitys aiempien vuosien rengaskuukkeleiden oletettua vähempiin tapaamisiin.

Joulukuun alussa tapasin ja kuvasin tämän pyrstöttömän. Ennen rengastusta kävin vielä paikalla ja tapasin kolmikon, joka lähti aika yllättäen omaehtoisesti lentämään läheisen laajan taimikkoalueen kulman yli n. 200 metrin matkan. Tuolla matkalla pyrstötön jäi n. 20 m toisista jälkeen, sen lennosta puuttui aalto alaspäin ja eteneminen oli selvästi hitaampaa. Rengastuksessa 17.12. kädestä tarkasteltuna pyrstösulat eivät olleet kasvaneet vielä lainkaan. Tapaamisessa 31.1.2020 pyrstö oli jo lähes täysimittainen, värirenkaat varmistiivat linnun.

Kolmisopenmäki

Eteläisin ja uusin löytämistäni kuukkelipaikoista on Kolmisopenmäki. Kontaktin saaminen kuukkeleihin oli täällä jostain syystä kovin työlästä. Ensimmäiset havain-

not täältä sain elokuussa 2018 mutta lähi-tapaaminen kolmen kuukkelin kanssa toteutui vasta marraskuussa 2018. Sitä ennen tapasin ainakin kaksi kuukkelia kolmeenkin kertaan siten että linnut olivat kovasti äännellen liikkeellä korkealla kuusissa. Nyt täällä on ollut säännöllisesti tavattavissa neljän kuukkelin ryhmä joista kolme saatiin 17.12.2019 renkaiisiin.

Vilkkaus ja innokas ääntely on ollut näille kuukkeleille tyypillistä ihan ensitapaamisesta lähtien. Paikka on ympäristöltään hieno – niin kauan kun se säilyy hakkaamatta. Nyt tammikuussa 2020, onneksi tällä kertaa vielä kuukkeleiden ydinalueen ulkopuolella, toteutettiin kahtena kuviona yhteensä lähes 10 hehtaarin päätehakkuu vanhassa metsässä. Hakkuun toteutuksessa on otettu johonkin mittaan huomioon kuukkelialueita koskevat suositukset, mutta onhan tähänastinenkin hakkuu jo alentanut kokonaisuuden merkitystä kuukkeleille.

Pyrstönsä menettänyt 3.12.2019.

Uusi hieno pyrstö 31.1.2020.

Idänuunilintu.
MARKKU UKKONEN

Raasion rengastusvuosi 2019

Markku Ukkonen

Raasion rengastusvuosi 2019 hoitui hie-
man totutusta poikkeavalla otteella. Kausi
alkoi lyhyellä viiden päivän kevätjaksolla
22.–26.5., jolloin pyydysteltiin katiskoilla
ja yritettiin verkottaa muutaman tunnin
ajan aseman viereisen allaskuopan vähäisiä
törmäpääskyjä. Syysjakso ajoittui aika-
välille 14.7.–24.10., jolloin katiskat viritel-
tiin pyyntiin vain 20 päivänä (heinä 12,
elo 7, syys 1, loka 0). Kauden katiskapyynti
floppasi pahasti, sillä altaan vedenpintaa
laskettiin altaan huoltotöiden vuoksi kau-
den kuluessa kolmisen metriä ja paljastu-
neelta kuraiselta allaspohjalta kahlaajia ei
voinut oikein pyytää jo lintujen rapaantu-
misenkin takia. Kahlaajia yriteltiin jallittaa
erilliseltä ns. laguunilammikolta, joka se-
kin kuivui syyskauden edetessä ja kahlaa-
jien rengastussaldo jäikin köykäiseksi.
Katiskoiden lepäilläessä aktiviteettiä pidet-
tiin yllä verkotuspuelella; verkkopyyntejä
rantapensaikkoalueilla oli edellisen syksyn
tapaan 37 päivänä (heinä 7, elo 8, syys 14,
loka 8), joista aamuisin 32 päivänä. Kaik-
kiaan syyskauden pyyntejä oli 45 päivänä.

Altaan vesitilanne oli siis poikkeukselli-
nen. Kauden mittaan vedenpinta aleni ta-
saisesti ja lopulta paljastunutta allaspohjaa
oli kahlaajille porkattavaksi hehtaarikau-
palla, normaalisti erilliset länsi- ja koillis-
liete olivat yhdistyneet laajaksi avokentäk-
si muiden ranta-alueiden lietereunusten
lisäksi ja altaan vesialue oli kutistunut noin
puoleen normaalista laajuudestaan. Liet-
teillä häärineet kahlaajat ja västäräkit ha-
keutuivat kuitenkin useimmiten koillis-
lietteen suunnalle ja koillislietteen veden-
lasku-uomaston äärelle kuten aiemminkin,
siis pois pyyntilietteeltä.

Lienevätkö altaan poikkeukselliset olo-
suhteet vaikuttaneet siihen, että vuodesta
kehkeytyi myös lepäilevien kahlaajien osal-
ta määrällisesti hyvin köyhä kausi. Viklo-
lajienkin edustajat välttelivät allasta, kun
esimerkiksi jopa liron 20 yksilön syyske-
räänäntyä oli harvinaisuutta. Samoin sirrit –
ehkä keväisiä lapinsirrejä ja jänkäsirriäisiä
lukuunottamatta – olivat hyvin vähissä. Sen-
tään tyllejä tavattiin elo- ja syyskuun muuta-
mina päivinä edes kohtuullisesti. Joten eipä

ollut kandidaattejakaan isommasti tarjolla
katiskoihin ja kiikareihin. Niinpä kahlaaja-
köyhäilyn keskellä kauden ylivoimaisesti
kirkkaimmaksi kirsikaksi kohosi heinäkuun
alussa yhtenä iltana koillislietteellä häärinyt
aavikkotylli, jonka onnistui näkemään ja
kuvaamaan vain yksi onnekas iltaretkeläi-
nen. Lintuvieras listautui samalla uudeksi
lajiksi Raasiolle ja maakunnalle (tätä kirjoi-
tettaessa havainto vielä RK:n syynissä).

Raasiassa rengastettiin kauden aikana
1805 lintua (kevätkausi 44, syyskausi
1761), joista kahlaajia 100 (vastaavasti vii-
tenä edellisenä vuotena 406, 267, 309, 385
ja 323) ja muiden linturyhmien lajeja 1705
(941, 750, 913, 855, 1758). Kahlaajaren-
gastusten kausisumma oli nyt surkein Raa-
sion koko 33-vuotisessa rengastushistorias-
sa. Kontrollikäsitteilyyn (ylivuorokautiset
kontrollit) joutui katsausvuoden aikana
139 yksilöä, joista muutama oli rengastettu
Raasion aiempina rengastuskausina. Raa-
sion kahlaajarengastusten summa on nyt
18178 kahlaajaa ja kaikkien rengastusten
summa vastaavasti 36476 lintua.

Liro jatkoi rengastuspuolen perinteitään ollen nytkin rengastetuin kahlaajalaji. Lapinsirri oli ainoa rengastettu sirrilaji ja kahden toukokuisen päivän rengastelujen ansiosta päätyi hopealle kauden rengastetuin kahlaaja -mittelössä. Muiden kahlaajalajien osalta rengastusmäärät jäivät todella vähäisiksi. Vesilintujen rengastuksissa jäätin tyystin nolville, mutta eipä vesilintuja juuri oleillutkaan altaan kutistuneilla vesialueilla. Vesilintujen kesäiset määrät altaalla ovat pysytelleet syystä tai toisesta hyvin vähäisinä jo useamman vuoden ajan verrattuna tilanteeseen vielä vuosisatamme ensimmäisellä vuosikymmenellä.

Västäärakit jatkoivat katiskoiden karttelua oleilemalla ja ruokailemalla etupäässä koillislietteellä – 25 yksilön rengastussumma edustaa lajin kausisummien häntäpäätä. Yhä vähälukuisemmaksi käyvistä keltävästäräkistä saatiin sentään rengastusmerkintä kauden rengastustilastoon.

Verkkopyyntiä oli ajallisesti suurin piirtein saman verran kuin edellisellä syksynä ja noin neljäsosa enemmän kuin aiempina lähivuosina. Verkoista lintuja saatiin renkaksiin sama määrä kuin syyskaudella 2018, mutta lajien määräsuhteet poikkesivat edellisyyksystä. Perinteisesti pajulintu

on ollut rengastetuin verkkolaji. Nyt piikkipaikalla oli pajusirkku uudella lajiennätyksellä samalla kun pajulinnun rengastusmäärät notkahtivat vajaan kolmasosaan syksyn 2018 määrästä. Urpiainen kiri rengastustilaston kolmoseksi. Pajusirkun, pajulinnun ja urpiaisen yhteisosuus 43 eikahlaajalajin rengastussummasta oli 45 %.

Verkkopyyntikausi 2019 jäi Raasion rengastajien mieliin sirkkusuksynä. Pajusirkku oli verkoilla suurin työllistäjä ja kiirettä lisäsi pohjansirkku poikkeuksellisen näyttävällä esiintymisellään. Kun lajin aiempi Raasion rengastuskausiennätys oli 14 rengastusta, nyt renkaksiin saatiin peräti 123 pohjansirkkua elo-syyskuun vaihteen tienoilla. Koko Suomessa rengastettiin vuonna 2019 ennätyselliset 1132 yksilöä, joista Raasion osuus on siis 11 %. Raasiota enemmän pohjansirkkurengastuksia tehtiin vain kolmen muun kunnan alueella.

Myös tiltaltin ja rautiaisen rengastussaldot olivat hyviä. Vastaavasti tiaisia, kerttuja ja punarintoja saatiin renkaksiin varsin tavanomaisesti. Sen sijaan ruokokerttunen jatkaa edelleen runsausalhossa ja asemalietteen törmäpääskykolonia kutistui edellisvuosista. Sinirinta jäi nyt kokonaan pois rengastustilastosta. Pöllöpyyntiä oli kolme-

na iltana/yönä rengastuskopin vierellä ja atrappihuudatuksen palkkiona rengastettiin neljä helmipöllöä.

Paremmat harvinaisuudet välttelivät verkkoliinoja. Rengastustilaston harvinaisuusosastoon voitaneen lukea heinäkuinen idänuunilintu, elokuinen käenpiika, elo- ja syyskuun kaksi pikkutikkaa, syyskuinen isolepinkäinen sekä lokakuun kaksi rusko-urpiaista. Raasion uudeksi rengastuslajiksi saatiin pikkugarpunen.

Katiskaliete on pyritty pitämään mahdollisimman avoimena kasvillisuudesta. Lietteen kasvillisuutta kuritettiin lanaamalla lietealue Yaran toimesta loppusuksystä. Kauden iso plussa oli upouusi asemakämpä kuivakäymälöineen, jotka Yara lahjoitti asemakäyttöömme elokuun alussa. Majotusmukavuus saatiinkin uudelle tasolle ja ajan saatossa rähjäntymään kerennyt vanha rengastuskoppimme voitiin nyt siirtää palvelemaan pääosin pelkästään varasto- ja rengastustilana.

Katsausvuonna Raasion rengastuksista vastasi ”perinneyhdistys” Hannu Kärkkäinen, Klaus Salo, Anu Tillaan ja Markku Ukkonen. Marjatta Seppänen toimi rengastusavustajana.

laji	v. 2019	v. 1987–2019	laji	v. 2019	v. 1987–2019	laji	v. 2019	v. 1987–2019
pikkutylli	6	903	liro	36	5437	pensaskerttu	1	
tylli		612	rantakurvi		5	idänuunilintu	1	
kapustarinta	17		rantasipi	11	1314	sirittäjä	1	
tundrakurmitsa		11	karikukko		2	tiltalti	144	
töyhtöhyyppä		72	vesipääsky		46	pajulintu	202	
isosirri		5	helmipöllö	4		hippiäinen	12	
pulmussirri		6	käenpiika	1		harmaasiippo	3	
pikkusirri		2696	pikkutikka	2		kirjosieppo	7	
lapinsirri	23	1243	törmäpääsky	4		hömötiainen	22	
palsasirri		1	metsäkirvinen	33		töyhtötiainen	1	
kuovisirri		319	keltävästäräkki	2		sinitiaainen	91	
suosirri		2480	västäräkki	25		talitiaainen	84	
jänkäsirriäinen		87	peukaloinen	2		isolepinkäinen	1	
suokukko	5	1453	rautiaainen	127		pikkugarpunen	1	
jänkäkurppa		83	punarinta	94		peippo	38	
taivaanvuohi	10	376	leppälintu	8		järripeippo	2	
heinäkurppa		1	pensastasku	1		vihervarpunen	1	
lehtokurppa		5	mustarastas	2		urpiainen	179	
kuovi		5	räkättirastas	3		urpiainen (cabaret)	2	
pikkukuovi		1	laulurastas	6		tundraurpiainen	3	
mustaviklo		87	punakylkirastas	4		punatulkku	2	
punajalkaviklo	1	85	ruokokerttunen	4		keltasirkku	21	
lampiviklo		2	mustapääkerttu	2		pohjansirkku	123	
valkoviklo	5	651	lehtokerttu	6		pajusirkku	391	
metsäviklo	3	173	hernekerttu	42		yhteensä	1805	18178

Taulukko 1. Raasion rengastukset v. 2019 ja kahlaajarengastukset v. 1987–2019.

Valintojen äärellä

Markku Ukkonen

Vaikka torstain sanotaan olevan toivoa täynnä, retkipäiväksi valikoitui perjantai. Jälkikäteen on vaikea muistaa, miksi auton nokka osoitti kohti Maaninkaa juuri tuona päivänä ja lähempänä keskipäivää. Muutakin, ja järkevämpääkin, olisi voinut päätyä tekemään. Mieleen tulleet käyntikohteet olivat valikoituneet kuitenkin jonkinlaisella järkeilyllä. Sulana olevien vesien äärelle, niitä pitäisi vielä löytyä.

Sinikiven maisemat olivat taipuneet jo talven tahtoon. Tummaa sulavettä hämmötti enää kaukaisen Ruokovirran luusuan äärellä, ja ilman lintuhahmoja. Seuraavana olisi vuorossa Mustavirran tarkistus. Tähtäilyvirran itärannan tieliittymästä tarjosi Maaninkajärven aallokossa kaukana kelluvan kahdeksan otuksen porukan. Isokoskeloita. Järveä kannattaisi näköjään tutkailla lähempääkin, mikä oli pönkkänä valintapäätökselle suunnistautua virralta Haatalan entisen pappilan rantaan. Hissutellen käynnistynyt lumisade alkoi sutata maisemaa rannan kivipenkan nokkaan kerettyäni. Koskelot puljasivat kuitenkin hyvin esillä, vastakkaisen kirkonkylärannan kalalokin lajittaminen sen sijaan vaati jo pinnistelyä hiutalehäärököinnissä. Kohtalaisen kaakoistuulen puskeaman aallokkolakeuden ehti hätäisesti siilata putkella läpi ennen

kuin sakeneva sade tulppasi näkyvyyden muutamaan sataan metriin. Uutta lintunähtävää ei paljastunut. Eipä olisi ensimmäinen kerta kun retkeily tyssää lumisateeseen. Tätä sadetta eivät aamun sääennusteet esitelleet vai olivatko ennusteet jääneet vain huijausten katsotuiksi?

Ruokovirran tarkistaisi tässäkin kelissä. Joten sinne. Yllättävän vähäiseksi kutistunut eteläpuolen sula-alue samoin kuin sulat kanavarännit huokuivat lintutyhjyyttä. Kaipaa talventulon lintuhiljentymiseen olisi alettava uskoa. Kallelanniityn sähkölaangoilla keikkui hiiripöllö viime vuodenvaihteessa, mikä motivoi pysähdyksen peltoaukean kohdalla virralta palatessani. Nelipäinen teerijengi pellonlaidassa näyttäytyi nyt pöllön korvikkeena. Ruokovirrantien laidasta tähytetyt sulareunamöykkyt Mustavirran suunnassa määrittäytyivät piisameiksi. Näkyvyys oli parantunut, sade oli hellittämässä.

Vauhdin hiljentämistä Tavinsalmen risteykseen. Oikealle vai vasemmalle? Kotia kohti vai paikkokäynnille Haatalan rantaan? Valinta vasemmalle tuli jostakin selkäytimestä, vaikka pilvipäivä jo hämärsi. Tuoko sateen heikkeneminen sen suunnan valinnan selitti? Saapastelin uudestaan pappilan rannan kivivallille järveä tähyttämään. Valkoi-

set linnut järviulapan toisella laidalla erotuivat putken kuvassa täplinä rantakasvillisuutta vasten, neljä joutsenta ja lokki.

Ruoikon päällä liihotteleva lokki palautti mieleen tuntia aikaisemmin näkemäni nuoren kalalokin. Tämä oli puhtaamman värinen ad-kanikka. Keinahdellen etenevä lintu pyörähti takaisin tulosuuntaansa ja vetäisi pari ripeää koukkaisua aallokon pintaan. Palapeli ei pysynyt nyt kasassa, vaikka välimatkaa oli ainakin kaksi kilsaa. Ruuskalansaaren metsää vasten erottui kuviointia, joka ei sopinut kalalokille. Havainto lukitsi silmän putken okulaarille.

Lintu suhaili eestaas vastarannalla, hävisi pari kertaa pikkusaaren taakse, tipahti myös uimasilleen aallokkoon ja jatkoi taas lentelyään. Klo 14 oli luonnonvalo jo hiipumassa, mutta kajavamaiset yläpuolen kuvioinnit ja profiili piirtyivät tajuntaan. Putkituijotus jatkui mykiö soikeana. Kyy-närsiiven selkeä valkoinen kolmio lokilla oli. Jokin kuitenkin sotki lajin naulaamista, 1kv:n tuplavee ei hahmottunut verkkokalvoille. Olisiko vaihtoehtoja? Tiiralokki voisi olla kai tuollainen, valkoisena erottuva pää sopisi vain vanhalle talvipukuiselle tiiralokille. Pikkulokki? Ei sopinut profiililtaan ja olivat nuo yläpuolen kuviot liian kontrastikkaat. Ruusulokki kai olisi ole-

mukseltaan pikkulokkimainen ja sitä siiven valkoista näytti olevan vain kyynärsiiven seudulla, joten ei jatkoon.

Lähtekö lintu etenemään järveä pitkin ja esittäytyisi paremmin tältä paikalta putkeillen? Vai ehtisikö yrittämään vastarannalle kylän satamalaiturille ja hieman lähemmäksi? Järkevää valoisampaa aikaa oli enää puolisen tuntia jäljellä. Ruuskalansaareen ei taitaisi enää ehtiä, eivätkä saaren tiet ja rantaan pääsyt olleet tiedossani.

Varttia ja 15 kilsan kiertomatkaa myöhemmin seisoin satamalaiturilla, lintu häämötti täyshämärtyneessä iltapäivässä entisillä sijoillaan lennellen ja edelleen kaukana.

Lopulta lentelijä pudottautui jäänreunan aallokkoon parin kilometrin päähän kadoten näkyvistä. Ajelin vielä Ruuskalansaareen, jossa jäänreunan ja lentelyruoikon kiikarointi puolipimeässä ei tuottanut enää tulosta. Lähtikö sittenkin muutolle vai livahtiko vain yöpymään?

Kävin seuraavana aamuna vielä uudelleen satamalaiturilla räppiäisy yrityksessä. En löytänyt lintua. Kärshivällisemmät havainnoijat nokittivat otuksen hieman myöhemmin Ruuskalansaaren lahdelta. Lähi-etäisyydellä hyörinyt nuori lintu varmistui Pohjois-Savon järjestyksessään toiseksi talviaikana havaituksi pikkukajavaksi.

Elämä on täynnä valintoja. Arkena, juhlanä, harrastuksen parissa, aina. Ensimmäisen kerran itse kunkin linturetkelle pääsy ratkesi silloin, kun se tietty siittiö valikoitui sen tietyn munasolun kaveriksi. Elomme isoja koukeroita ovat määrittäneet sittemmin koulutukset, työpaikkasaannit, kellohameiden tai farkkulahkeiden perässä juoksut ja monet muut sattumukset. Lintujakin on nähnyt, kun on sattunut valitsemaan oikeat pelimerkit.

Käännynkö oikeaan vai vasempaan? Lähtisinkö nyt vai vasta huomenna? Yleensä vain toisen valinnan seuraukset pääsee kokemaan. Lintuilussakin jälkipeli valinnoista voi siksi olla makeaa tai kitkerää. Miksi myöhästyttiin puoli minuuttia elisbongauksessa? Olisikohan kannattanut kiertää se kaatopaikan lenkki talvirallissa? Olipa tuuria tulla tänään sittenkin Puutosalmelle Vehkamäen sijasta. Olipa hyvä, että maltoin katsoa sen parven huolellisesti.

Facebookkaajien ja kuuklettajien miljardit näppäinpainallukset muokkaantuvat datafirmojen algoritmeissa kasvavaksi tietomereksi, joka osaa sitten suoltaa syliimme yksilöllisesti räätälöityä mainontaa tai muuta sisältöä. Samaan tyyliin aivomme trimmaavat omia algoritmejaan aikaisempien valintojen, onnistumisten ja epäonnis-

tumisten pohjalta. Tätä sanomme kokemuksen karttumiseksi. Tämän avulla saatamme valintatilanteessa lisätä sen hetkisen tavoittemme onnistumisen todennäköisyyttä.

Piilaakson internetguru Jaron Lanier on todennut, että somettelun koukuttavuus perustuu keppiin ja porkkanaan. Somevirta tarjoaa osallistujalleen palkkioita, mutta myös pettymyksiä. Somefriikin pitääkin pihdeissään odotuksen ja jännityksen tunne siitä, pullahtaako näytillä kivaa vai vähemmän kivaa, tykkäyksiä vai tylytystä. Somealustojen algoritmienkaan ei haluta kehittyvän täydelliseksi vaan niidenkin pitää osata tyrkyttää myös hitunen epävarmuutta ja satunnaisuutta. Sopivassa suhteessa kuraa ja päivänpaistetta, siinä someiluintohimon – ja somealustafirmojen miljardi-voittojen – pointti.

Tässäkö myös ornimismme iso juju? Spondeiluko rulaa? Harrastuksessamme täydellisyys voikin olla tylsää, erehtymisen ja hylsyily eivät ole epistä. Vastamäkeä seuraa usein myötälle, jonka sitten aistii makeampana onnistumisen tai löytämisen ilona. Pitää olla tienristeyksiä, joissa voi valita, karttunutta kokemustaan hyödyntäen tai ilman. Mokausta pelkäämättä.

Lapselle lahjaksi luonto

Sanna Hakkarainen

Telттаilemassa Tiilikkejärvellä.
PIILA RATAVA

Karmaiseeko ajatus ruudun orjuuttamista nuorista? Sisällä kyyhöttävistä kalpeista lapsista? Tulevaisuuden toivoista, jotka eivät tunnista varista harakasta? Siinäkö on jälkipolvimmme tulevaisuus? Miten käy luonnon, miten käy lintujen, jos ne jäävät nuorille vieraiksi? Puolustaako kukaan asiaa, johon ei ole minkäänäköistä tunnesidettä?

Sen lyhyen ajan, mitä lintupaikoilla on tullut roikuttua, on joka kerta sydän läikähtänyt onnesta, kun on saanut nähdä lapsia lintutornissa. Tai yleensäkin perheineen luonnossa. Pikkiriikkiset kiikarit suunnatuna ylös taivaisiin, suunnaton riemu jokaisen tornin lattialla kipittävästä ökömölläisen edessä! Yhteiskunta on vaivihkaa, toki evoluution näkökulmasta silmänräpähkyksessä siirtynyt kaupunkiin. Asfaltti puree pieniä jalkoja, kirkkaat silmät törmäävät joka puolella betoniseiniin, kaverille täytyy huutaa, jotta heleä ääni kiirisi yli liikenteen pauhun. Leikkipaikat kukkivat muovimattoja ja huipputeknisiä härveleitä, joiden olemassaolon tarkoitusta saattaa vanhempikin vain arvailla. Ainoina kosketuksina luontoon sisäpihan yksinäisyyteen riutuva pihlaja sekä resusulkainen mäkärivaris.

Jos on julkinen keskustelu nykyään täynnä mätää, pilkistaa sieltä jotain hyvääkin. Monet vanhemmat tietävät, että lapsen rikkain ja rakkain leikkipaikka löytyykin kumimuovibetonihässäköiden sijaan arki-

sesta lähimetsästä, mummonmökiltä, luontopolulta... Lasten harrastukset ovat nykyään kalliita, mutta luonto ei maksa mitään. Eikä lapsille tarvitse keksiä siellä ohjelmaa, he keksivät sen kyllä itsekin. Toki pidemmälle vietynä lintuharrastus voipi niellä saturaisen, tonniloisen ja niin edelleen...

Mitä sinulle on jäänyt mieleen lapsuudesta? Löytyykö sieltä kiviä, kantoja, puita ja järvenrantoja? Kiuruja ja kottaraisia? Ovatko muistot hyviä? Itselle ne muistot ovat kaikkein rakkaimpia. Hiihtoretket salomailla, uimaretket luonnonhiekkaranoilla, patikat luontopoluilla... Vanhemmat, jotka osasivat kertoa, milloin laulaa peippo, milloin mustarastas, mikä on neitoperhonen ja mikä metsäkurjenpolvi.

Oma lapseni on vasta sylivauva, mutta jos hyvin käy, pääsen näyttämään hänelle pulmusten tanssin kevähangilla, kuuntelemaan yhdessä lehtokertun lurinoita sekä odottamaan innolla kevään ensimmäisiä metsähanhia. Jo mahassa ollessaankin sai hän päivittäin keinua poluilla kävelylenkien tahtiin, imeä mäntykankaiden puhdasta ilmaa ja nähdä auringonkehrän hehkuvan pimeyteensä. Sittemmin on nukkunut pitkät unet raittiissa ilmassa, nauttien kaikista keleistä ja lämpötiloista. Kuunneltu haapojen havinat ja joutsenten joiut. Ihailtu ikkunasta ruokintapaikalla hyöriä lintuja ja tervehditty niitä nimeltä. Kuljettu kurkimassa jalohaikarat ja pilkkasiivet.

Lintuharrastuksen päällä lepää harmaantumisen pelko. Varsinkin aktiiveista puhuttaessa. Jäävätkö pinnarallit ja tornien taistot seudullamme pian menneisyyden kellastuville lehdille, kun konkarit ripustavat viimeisen kerran kiikarit naulaan? Emme voi vain toivoa hiljaa mielessämme, että kunpa lapset ja nuoret löytäisivät lintuharrastuksen, eivät he sitä yksin löydä. Jokaiselta ei löydy vanhempaa, jonka rahat riittäisivät lintuihin perehdyttämiseen. Meidän harrastajien on kannettava vastuumme myös rakkaan harrastuksemme jatkumisesta. Jos on vähänkin intoa, tule mukaan vetämään lintukerhoja, retkiä ja tapahtumia! Ja kaikki muut, kun kohtaamme lintutorneilla tai muualla lintuillnessamme nuorempaa polvea, jakakaamme auliisti ja lämmöllä tietoaamme ja intoamme, pieneistäkin siemenestä voi joku päivä kasvaa suuri puu. Älkäämme koskaan ylenkatsokoa lapsia, nuoria tai aloittelijoita.

Itsekin tartuin kiinni yhdistyksemme toimintaan erään äärimmäisen ystävällisen lintumiehen opastuksella, kun hän tuikituntemattomana alkoi neuvoa meille hyviä lintupaikkoja ja vei kädestäpitäen katsomaan mm. elämämme ensimmäistä mustalintua. Kaikesta siitä Sinulle ikuisesti kiittollinen, Pertti. Nyt on elämä paljon rikkaampaa. Voisiko sinusta, tämän jutun lukijasta, tulla jollekin lapselle tai nuorelle samanlainen pertti?

Tunnista ja väritä
kuvasta punatulkku,
harmaapäätikka, närhi
ja sinitiainen!

KUVA: SANNA HAKKARAINEN

Tornien Taesto ja Syystaesto

Eelis Rissanen

Kevät oli jo edennyt pitkälle toukokuun alkuun mennessä ja lumet olivat käytännössä sulaneet pelloilta. Odotusarvona oli, että **Tornien Taesto** -päivä olisi leppoisa keväinen muuttopäivä. Paria päivää ennen alkanut lumisaderintama muutti tilanteen aivan täysin. Lunta satoi lähes parikymmentä senttimetriä ja sää oli talvinen. Pikkulinnut kerääntyivät ruokinnoille ja monet muutkin lajit vähien sulien ääreen.

Tornien Taestoon osallistui 13 joukkuetta, joista useimmat kokivat jo aamun liikkeellelähden haasteellisena. Käytännössä kesärenkaat oli jo vaihdettu ja nehan eivät suinkaan ole parhaimmat renkaat lumisella ja sohjoisella tiellä. Lämpötila oli nollan tienoilla ja tuuli verrattain kylmä ja pureva. Päivän aikana sää parani ja aurinkokin alkoi lämmittämään. Lintuja nähtiin monipuolisesti ja auringon lämmittäessä myöskin muuttoa oli havaittavissa.

Kisa päättyi periaatteessa tasatulokseen kahden joukkueen osalta. Lapinlahden joukkue löysi kuitenkin lajilistaltaan vielä yhden lajin muutaman päivän tarkastelun jälkeen, joten Lapinlahden Linnansalmen joukkuetta voidaan pitää kisan moraalisena voittajana. Kisaan osallistui kaikkiaan 42 kisaajaa. Sää verotti vierailijoiden määrää selkeästi ja vieraita havaittiinkin yhteensä vain reilu kymmenkunta. Havaitut lajit eri paikoilla olivat käytännössä peruslajistoa. Mitään harvinaisuuksia ei päivän aikana kiikareihin osunut. Parempina lajeina voidaan mainita lyhytnokkahanhi ja jänkäkurppa.

Syystaestoon 2019 osallistui 8 joukkuetta. Kisa käytiin 7.9. edellisen syksyn tapaan tiukkana neljän tunnin rypistyksenä. Kisa-paikkana sai olla joku muukin paikka kuin torni. Kisan aloitusaika oli klo 7–9 välillä. Aika moni aloittikin heti seitsemän jälkeen, jotta sai mukaan pikkulintuja.

Lintuja oli hyvästä säästä johtuen mukavasti liikkeellä. Pikkulintuja näkyi monin paikoin runsaasti, samoin kuin petolintujen liikehdintääkin oli havaittavissa. Runsas pohjansirkkujen esiintyminen näkyi myös päivän tuloksissa. Ajankohdasta johtuen lajimäärät olivat suurempia edelliseen syksyyn verrattuna. Voittajajoukkueen lajimäärä kipusi 54. Kisaan osallistui kaikkiaan 23 kisaajaa ja paikoilla vieraili tapahtuman aikana yhteensä 8 vierailijaa.

Tornien Taeston tulokset 5.5.2019

Joukkueen jäsenten jälkeen on lajimäärä ja vierailijoiden määrä sekä paremmat lajit:

- **1. Lapinlahti** Linnansalmi, Porukka:
Juha Koponen, Lassi Lähdesmäki ja Jarmo Ukkonen
69 (70) lajia 3 vierasta, heinätavi, pikkukuovi
- **1. Tuusniemi** Koivulahti, retkisatama, Great Tit Watchers:
Timo Filipoff, Mikko Pärssinen, Eelis Rissanen ja Petri Sallinen
69 lajia 2 vierasta, pohjansirkku
- **3. Kuopio** Riistavesi, Keskimmäinen, Grand Old Men:
Patrick Hublin, Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen ja Matti Pirskanen **66 lajia**
- **4. Rautalampi** Vaajasalmi, Tyyrinvirta:
Risto Kannisto, Hannu Siikavirta, Teuvo Vepsäläinen ja Esko Vesanen **61 lajia**
- **5. Siilinjärvi** Raasion Lintutorni, Raasio-Team:
Marko Hartikainen, Jari Jokela, Juhani Rissanen ja Markku Ukkonen
59 lajia 5 vierasta, harmaasorsa, mustapääkerttu
- **6. Varkaus** Ruokojärvi, lintutorni, Varkauden luonnonystävät ry:
Timo Immonen, Allan Nyysönen, Heikki Pentikäinen ja Liisa Tolvanen
58 lajia, pikkukuovi
- **7. Iisalmi** Iso-Lappi:
Kari Bovellan, Kyösti Hujanen ja Jarmo Yliluoma
57 lajia 0 vierasta, lyhytnokkahanhi, lapinsirkku, räystäspääsky
- **8. Kuopio** Nilsinä, Palonurmi:
Pertti Hartikainen ja Juha Väätäinen
55 lajia 1 vieras, jänkäkurppa, pikkukuovi
- **9. Rautalampi** Heintaival, Koipiniemi:
Tanja Huuskonen, Tarja Jetsonen, Olavi Jetsonen, Veijo Pakarinen ja Sirpa Roponen
52 lajia, pikkukuovi, lapinsirkku
- **10. Kuopio** Maaninka, Patalahti, vanha torni, Tuurihaukat:
Mirva Ellonen, Ilkka Ellonen ja Henri Helle **49 lajia**
- **11. Suonenjoki** Jauholahti, Joukkoväentö:
Pekka Savolainen ja Ari Tossavainen
47 lajia, pikkutylli, pikkukuovi
- **12. Kaavi** Kuminlahti kesämökin laiturii:
Pertti ja Eini Räsänen **43 lajia**
- **13. Tervo** Kopola, pihamaa, Toiveikkaat:
Tuula ja Virpi Vanamo **31 lajia**

Syystaeston 7.9.2019 tulokset ja joukkueiden parhaat lajit:

- **1.** Great Tit Watchers (GTW): Tuusniemi, Koivulahti **54**
(parhaimmat lapinkirvinen, pohjansirkku)
Timo Filipoff, Mikko Pärssinen ja Eelis Rissanen
- **2.** Sakki: Lapinlahti Linnansalmi, Lastun pihapiiri **51** (mehiläishaukka, harmaasieppo)
Jaakko Kettunen, Juha Koponen, Lassi Lähdesmäki, Riitta Rajala ja Jarmo Ukkonen
- **3.** Nilsin kylä: Kuopio, Nilsinä, Nilsinälahti **42** (pohjansirkku)
Pertti Hartikainen ja Juha Väätäinen
- **4.** Vanhat varikset: Sonkajärvi Kotaharjun torni **36** (maakotka, tilhi)
Kari Bovellan, Kai Jäderholm, Jouko Pulkka ja Jarmo Yliluoma
- **5.** Varkauden luonnonystävät: Varkaus, Lehtoniemi, Kärki **34** (tukkasotka, sääksi)
Timo Immonen, Allan Nyysönen ja Liisa Tolvanen
- **6.** Laituri: Kaavi, Luikonniemi, Kuminlahti **32**
Eini ja Pertti Räsänen
- **7.** Tuplaväentö: Suonenjoki, Iisvesi, Jauholahti **30** (nuolihaukka, sääksi)
Pekka Savolainen ja Ari Tossavainen
- **8.** Toiveikkaat: Tervo Kopola pihamaa **23** (kuikka, tuulihaukka)
Tuula ja Virpi Vanamo

Talvipinnaralli

Eelis Rissanen

Talvipinnaralli kisattiin marraskuun viimeisenä päivänä. Koska osallistujien määrä oli pikkuhiljaa hiipunut, haluttiin ralliin keksiä jotakin uutta. Lähtökohdaksi päätettiin valita vain yksi sarja. Lisäksi pohdittiin vaihtoehtoja, että kompensoitaisiin jollakin tavalla ekologista liikkumista. Lopputuloksena päädyttiin siihen, että jokaiselta autolla ajeltua alkavalta 50 kilometritä vähennetään yksi lajipiste. Näin saataisiin yksinkertainen keino lajien laskentaan ja joukkueet voisivat miettiä vaihtoehtoisia taktiikoita liikkumiseen.

Havaintoja rallissa tehtiin kaikkiaan 60 lajista. Lajimäärä on verrattain normaali pitkäaikaiseen keskiarvoon verrattuna. Joukkueiden määrä oli 14, joka on viime vuosiin verrattuna normaalia parempi. Kilometrisääntö rajoitti selkeästi ajamista, silti joukkueiden lajimäärät olivat verrattain samalla tasolla aiempiin vuosiin verrattuna. Marjalinnut olivat vähissä, mutta vesilintulajeja havaittiin peräti seitsemän. Osa joukkueista valitsi selkeästi sen linjan, että liikkuu kävellen. Päivän sää oli kolea ja talvinen. Pakkasta oli vähän, mutta tuuli lisäsi pakkasen purevuutta.

Ässälajeja oli peräti kymmenen, joka on normaalia enemmän. Ässälajit olivat tavi, tukkasotka, ampuhaukka, fasaani, pohjantikka, isolepinkäinen, punakylkirastas, pähkinänakkeli, järripeippo ja pikkukäpylintu.

Kommentit uusista säännöistä olivat pääsääntöisesti positiivisia, vaikkakin haja-asutusalueella liikkuvat joukkueet kokivat olevansa eriarvoisessa asemassa. Kilometrejä kertyi heille väkisininkin autolla liikuttaessa enemmän.

Ohessa talvipinnarallin tulokset. Joukkueen nimen jälkeen on joukkueen jäsenet, ajettujen kilometrien määrä, lopullinen piste-määrä ja suluissa lajimäärä ennen kilometrikompensaatiota.

1. Erä-Jormat: Timo Filipoff, Eelis Rissanen ja Petri Sallinen (75 km) **36 (38)**
2. Koillisen komppaajat: Pertti Hartikainen ja Juha Väätäinen (197) **34 (38)**
3. Ehtivät Ukit: Jaakko Kettunen ja Ilkka Markkanen (44) **32 (33)**
4. Vääntö: Pekka Savolainen ja Ari Tossavainen (94) **32 (34)**
5. Lepinkäiset: Eveliina Pärnänen, Helena ja Katja Rönkä (46) **31 (32)**
6. Papat ja poika: Timo Immonen, Allan Nyssönen ja Eino Repo (124) **28 (31)**
7. Kelloniemen kolme polvea: Esko, Juho ja Mikael Rytönen (95) **27 (29)**
8. Trio Töykeät: Heikki Pentikäinen, Risto Pirkkalainen ja Pekka Ruotsalainen (91) **26 (28)**
9. Iisalmen pöllöt: Aaro Väänänen ja Jarmo Yliluoma (45) **26 (27)**
10. Siilin Salama: Jyrki Pynnönen, Kalle Ruokolainen ja Markku Ukkonen (0) **20 (20)**
11. Lähistön Närhet: Kimmo ja Seija Laitinen (80) **16 (18)**
12. Team Vaipparalli: Elias, Matti ja Sanna Hakkarainen (0) **15 (15)**
13. Toiveikkaat: Tuula ja Virpi Vanamo (0) **15 (15)**
14. Vantiaiset: Hannu Rahikainen ja Liisa Tolvanen (34) **12 (13)**

Talvipinnaralli à la Eräjormat (Timo Filipoff, Eelis Rissanen ja Petri Sallinen)

Talvipinnaralliin valmistautuminen oli aika haasteellista, kun edeltävän viikon sää oli kaikkea muuta kuin talvinen. Useampana päivänä satoi räntää ja vettä. Tämän takia teimme taustatyötä hyvin pitkälti Tiiran avulla. Lähtökohtaisesti vesistöt olivat auki, mutta marjoja oli vähän. Linnutkaan eivät olleet ruokinnoilla, kun oli niin lämmintä.

Uuden kilometrisäännön myötä oli aivan selvää, että ajokilometrit on pyrittävä minimoimaan. Teimme reittisuunnittelua viimeisellä viikolla useampana iltana. Reitti alkoi hahmottumaan Kuopio – Siilinjärvi – Maaninka akselille. Kilometrejä laskettiin Google Mapsilla ja viimeisen illan pohdinnan tuloksena reitti lyötiin lukkoon. Tämän tuloksena päätimme jättää kaatopaikkojen ympäristön kokonaan pois ja aloittaa Kuopion kaupunkialueelta. Illan negatiivisena uutisena tuli vielä Pärssisen Mikon sairastuminen, joka heikensi hiukan joukkueen henkistä kapasiteettia...

Aamu oli tuulinen ja pilvinen, mutta sadetta ei onneksi ollut. Tuulesta huolimatta yritimme kuunnella pöllöjä, ensin Julkulasta ja sitten Laivosta. Tulos oli pelkkää tuulen suhinaa. Sitten suuntasimme Neulaniemeen, joka oli tuulen suhteen suojaisempi paikka. Pöllöjä ei sielläkään kuulunut. Päätimme aloittaa ääntelevillä urpiaisilla. Siirryimme muutaman kilometrin kaupunkiin päin ja kuuntelimme vielä kerran. Huomasimme kuusen latvassa istuvan varpuspöllön, joka myös äanteli vaisusti.

Sieltä siirryimme Sammalniemeen, joka oli Tiiran havaintojen perusteella katsottu runsaslintuiseksi paikaksi. Paikalle saapuessamme oli jo valoisaa ja autosta noustessamme kuulimme tiklien ääntelevän. Lajilista karttui reippaaseen tahtiin ja peruslajien lisäksi saatiin sieltä myös kuusitiainen, tilhi ja vihervarpunen. Potentiaalisista lajeista jäivät puuttumaan varpunen ja viherpeippo sekä mustarastas. Niemen kärjen kautta tehdyllä kierroksella löysimme vielä varpushaukan ja ojassa puljaavan tavin. Lajien määrä oli siinä vaiheessa 19.

Tämän jälkeen jatkoimme Siikaniemelle, jonne matkatessa näimme räksän. Siikaniemellä olevasta varislintuparvesta saimme korpin ja Kallavedelle kiikaroinnin tuloksena harmaalokin. Etenimme Haapaniemeen, josta lajilistaan tuli lisää varpunen ja viherpeippo. Lajilistalla oli nyt 24 lajia. Tiklejäkin näkyi, mutta niistä ei lajilista karttunut.

Haapaniemeltä suunnistimme Maljapurolle, josta hoidimme sinisorsat (25). Tämän jälkeen suunnistimme Itkonniemelle. Asuinalueen reunassa ollut metsikkö olikin tosi hyvä kohde. Sieltä löytyivät närhi, töyhtötiainen, puukiipijä ja hippiäinen sekä mustarastas ja peippo. Yhtäkkiä oltiinkin jo 31 lajissa. Vesialueen kiikaroinnilla löytyi vain jo lajilistallamme oleva harmaalokki.

Jatkoimme matkaa Kallansilloille, joista emme löytäneet lisälajeja. Siirryimme pienen matkan Toivalaan, jossa havaittiin fasaanista vain pelkät jäljet ja lisäksi näkyi jo havaittu mustarastas. Suunnitelman mukaan ajoimme Iso-Jälälle, josta saatiin pitkällisen stajauksen jälkeen isokoskelo, telkkä, lapasotka, pilkkasiipi ja laulujoutsen. Lajilistalla oli nyt 36 lajia ja mietimme ihan vakavissamme jo rallin lopettamista. Olimme ajaneet siinä vaiheessa 48 km.

Päätimme kuitenkin, että nyt pelataan, kun valoisaa aikaa on vielä jäljellä. Lähdimme Siilinjoelle, josta vasta pitkällisen komppauksen tuloksena saatiin koskikara. Seuraavan kilometrirajaan oli reilusti matkaa, joten päätimme vielä ajaa Maaningan Käärmelahdelle, josta Sannan ja Matin suosiollisella avustuksella saatiin lapintiainen viimeisenä lajina.

Historiallinen Eräjormien talvipinnarallin voitto oli siinä vaiheessa taputeltu, vaikka emme tietenkään itse tienneet sitä siinä vaiheessa. Fiilis uusista säännöistä oli hyvä, koska nyt tuli oltua selkeästi enemmän ulkona ja ralli tuntui enemmänkin retkeltä.

Maken tarina (lehden kansikuva)

Sanna Hakkarainen

Se oli pieni. Se oli uupunut. Se oli kaunis. Onneton oli jotenkin päätynyt pihlajan haarautuvien oksien väliin ja jäänyt siihen. Lähettyvillä vaani kissa. Hellekeli paahtoi. Mutta onneksi pelastus ei ollut kaukana. Taloyhtiön asukkaat huomasivat avuttoman hädässä ja riensivät apuun. Onhan pienikin arvokas. Mutta mitä tehdä moiselle, kuinka auttaa? Viesti kiiri lopulta meillekin, ja vaikka vain viikkoa aiemmin olimme epäonnistuneet yhden untuvikon pelastamisessa, en voinut olla yrittämättä uudelleen. Hetken päästä ajoin Kuopioon mieli mylläten, voisimmeko nyt onnistua?

Siellä se oli, ruskeassa pahvilaatikossa hyvien ihmisten huomassa. Linnun nimi oli Make, heidän edesmenneen ystävänsä mukaan. Pyysivät minua pelastamaan pienokaisen, jotta Make pääsisi taivaaseen, linnun siivin. Helteisessä illassa oli muunkinlaista lämpöä, se oli sydämellisyyttä.

Vastaanotin pahvilaatikon ja kävin kotimatalla hakemassa kaupasta jauhelihaa. Koska olimme jo viikko sitten opiskelleet tällaisten tapausten hoitamista, valmistimme nopeasti jauhe-liha-kalkkiseoksen ja aloitimme ruokinnan. Raskastahan se oli, pakkosyöttää toista. Onneksi Make oli virkeä, räpiköi ja pyrki ulos laatikostaan. Jo illalla se hyppäsi kädeltä muutaman metrin liidon. Toivo siirrettiin seuraavaan aamuun.

Taivas ja järvi säihkyivät sinisinä, aurinko heli säteillään vihreyttä helmoissaan. Aamun ruokinta oli takana, Make kyyhötti kämmenellä katselemassa maalaismaisemaa, tuulen tuoksut nokassaan. Sitten se lähti. Pyrähti kädeltä, otti matalalta vauhtia ja jatkoi matkaansa pellolle, ylemmäs ja ylemmäs... Kaarteli kierroksen kaukana ja katosi taivaan avoimeen syltiin.

Make oli tervapääsky.

LIITY JÄSENEKSI

Verkossa: www.lintuyhdistyskuikka.net, jasensihteeri@lintuyhdistyskuikka.net

Postitse: Lintuyhdistys Kuikka c/o Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys r.y., Puijonkatu 15, 70100 Kuopio

Puhelimitse: 09 4135 3300 (BirdLife Suomi, ark. klo 10–15)

KUIKKA toimii Pohjois-Savossa ja on Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen lintujaosto sekä BirdLife Suomen jäsenyhdistys. Liittyessäsi Kuikkaan liityt samalla myös niiden jäseneksi. Jäsenmaksut 2020: varsinainen jäsen 26 €, alle 18-vuotiaat 13 €, perhejäsen 5 €, kannattajajäsen 120 € (esim. yhteisöt ja yritykset).

Kuikka tarjoaa jäsenilleen

- Yhdistyksen oman Siivekäs-lehden kerran vuodessa
- Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen (KLYY) tiedotteen
- Valtakunnallisen Tiira-lehden neljästi vuodessa
- Jäsenoikeudet Tiira-lintutietopalveluun osoitteessa www.tiira.fi
- Uusille jäsenille liittymislahjana lintuharrastusoppaan

Birdlife:n uutena jäsenenä saat

- Rissa kiikarissa -lintuharrastusoppaan
- BirdLife Suomen havaintovihon
- BirdLife-lehden kotiisi kolmesti vuodessa
- Jäsenalennuksen Linnut-lehden tilaushintaan

Retkiä, julkaisuja, lintuiltoja, uusia ystäviä – luontoelämyksiä ympäri vuoden

LINTUYHDISTYS KUIKKA

c/o Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys r.y.
Puijonkatu 15
70100 KUOPIO
kotisivut: www.lintuyhdistyskuikka.net
e-mail: hallitus@lintuyhdistyskuikka.net
Perustettu 1974, toimii Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistyksen (KLYY ry) lintujaostona.
Toimialue Pohjois-Savo.

TOIMIHENKILÖT 2020

PUHEENJOHTAJA VARAPUHEENJOHTAJA SIHTEERI MUUT JÄSENET

Eelis Rissanen (Siilinjärvi), 050 569 9091, eeisri67@gmail.com
Jyrki Uotila (Kuopio), 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com
Liisa Tolvanen (Kuopio), 040 586 0790, liisa.tolvanen@kolumbus.fi
Mikko Pärssinen (Kuopio), 040 967 4008, mikko.parssinen123@gmail.com
Sanna Hakkarainen (Kuopio), 050 463 2450, skuosma@gmail.com
Piia Ratava (Kuopio), 040 573 8205, piiaratava@hotmail.com
Jarmo Yliluoma (Iisalmi), 040 721 2618, jyliluoma@gmail.com
Asta Lähdesmäki (Kuopio), 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com

VARAJÄSEN

ALUEVASTAAVA AHK TIEDOTTAJA TALoudenHOITAJA TILINTARKASTAJAT

Jyrki Uotila, 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com
Yhteyshenkilö Eelis Rissanen, 050 569 9091, eeisri67@gmail.com
Sanna Hakkarainen, 050 463 2450, skuosma@gmail.com
Timo Filipoff, 040 553 1682, timo.filipoff@dnainternet.net
Jaakko Kettunen, 0400 674 176
Raimo Hämäläinen, 0400 374 909
Sanna Norojärvi, 040 706 7009, jasensihiteeri@lintuyhdistyskuikka.net

JÄSENSIHTEERI

RETKIKUMMIT 2020

Kuopio:
Sanna Hakkarainen, skuosma@gmail.com, 050 463 2450
Ilkka Markkanen, ilkka.t.markkanen@gmail.com, 044 728 4506
Piia Ratava, piiaratava@hotmail.com, 040 573 8205
Eelis Rissanen, eeisri67@gmail.com, 050 569 9091
Jyrki Uotila, jyrkiuotila@luukku.com, 0400 712 264

Lapinlahti: Asta Lähdesmäki, astalahdesmaki@gmail.com, 050 562 3935
Siilinjärvi: Eelis Rissanen, eeisri67@gmail.com, 050 569 9091
Iisalmi: Jarmo Yliluoma, jyliluoma@gmail.com, 040 721 2618
Varkaus: Timo Immonen, timo.immonen@pp7.inet.fi, 0400 371 736
Varkaus: Liisa Tolvanen, liisa.tolvanen@kolumbus.fi, 050 406 8866

SIIVEKÄS

JULKAISIJA PÄÄTOIMITTAJA KUVATOIMITTAJA

Nro 68 – 2019 – 40. vsk
Lintuyhdistys Kuikka
Piia Ratava, 040 573 8205, piiaratava@hotmail.com
Tero Pelkonen, teropelkonen1@gmail.com
Seuraavaan numeroon tulevat jutut lähetetään päätoimittajalle.

TILAAMINEN JA JAKELU

Jaetaan Kuikan jäsenille. Tilaushinta muille 15 €.
Lehteä ilmestyy yksi numero vuodessa.
Tilaukset Sanna Norojärvi, 040 706 7009, s.norojarvi@gmail.com
Pekka Tenhunen
p. 017 631 203, 044 289 2220, klyy.tenhunen@mbnet.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

ILMOITUSHINNAT
(½:n tai kokosivun mainokseen
sisältyy banneri etusivullemme vuodeksi)

koko takasivu A4	300 €
½ takasivua	150 €
Sisäsivut:	
koko sivu A4	280 €
½ sivua 210 x 148,5	140 €
¼ sivua 105 x 148,5	100 €

Painotuote
4041 0955

Painos: 500 kpl
Taitto ja paino:
Grano Oy
ISSN 0780-7066

Joutsenmerkki eli pohjoismainen ympäristömerkki
kertoo puolueettomasti tuotteen ja palvelun ympäristö-
ystävällisyydestä – tuotteen turvallisuutta ja laaduk-
kuutta unohtamatta. Se ohjaa meitä vastuulliseen,
ympäristön paremmin huomioivaan kuluttamiseen.

Kiikareiden ja kaukoputkien
palveleva
erikoismyymälä.

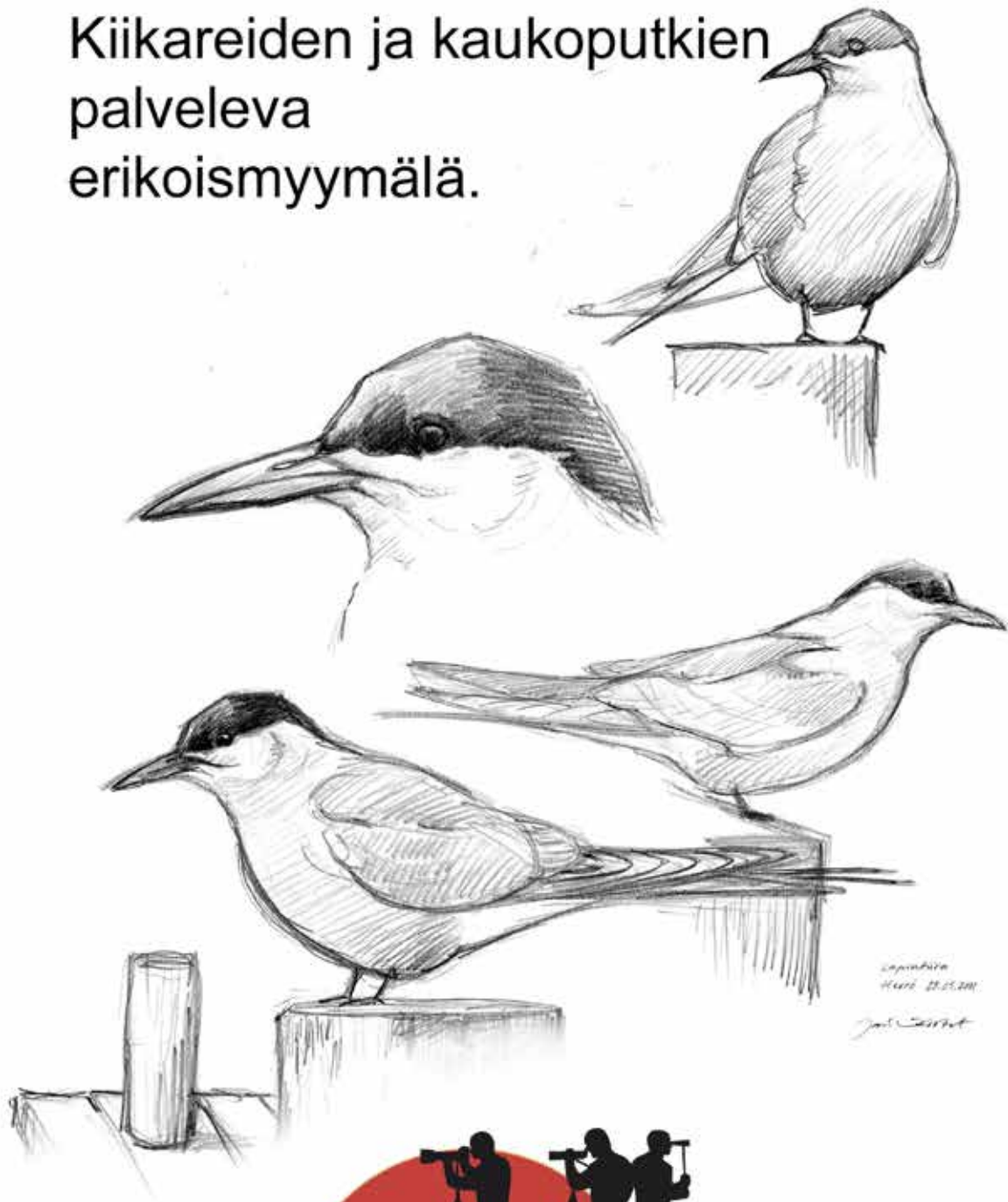

FOTO FENNICA

Foto Fennica Oy
Itämerenkatu 16
00180 Helsinki
Puhelin 09 - 6859 0800
www.fotofennica.fi